

V

Teemistuba

36.6437.2
II

KAITSE KODU!

N : >> 1. 14. OKTOBRIL 1925

„KAITSE KODU!“

Eesti kaitseliit on tegutsenud alles kolmveerand aastat, kuid sellegi lühikese ajaga on ta kujunenud tähtsaks riigikaitse teguriks.

Kogu senine positiivne töö on seisnud teadliku seltskonna soojal vastutulekul. Toetades kaitseliitu oma ainelise ja moraalse jõuga, on suur osa rahvast näidanud, et talle on kallis meie iseseisvus ja tähtis selle kaitsmine.

Kuid palju on siiski veel teha. Iga isamaalikult mõtleva kodaniku ideaaliks on seisukord, kus *kogu* rahvas on läbi tungitud kaitseliidu mõttest, kus *kogu* rahvas on ühinenud kaitseliiduks oma maa ja oma vabaduse nimel. Selleks on vaja veel palju selgitus- ja äratustööd teha, selleks on vaja kanda kaitseliidu mõtte igasse maija, igasse hurtsikusse, igasse tallu.

Abiks ses tähtsas töös tahab olla kaitseliidu ajakiri „Kaitse Kodu!“, mis korralikult kaks korda kuus ilmub.

„Kaitse Kodu!“ tahab olla vahemeheks kaitseliidu ja rahva kõige laiemate kihtide vahel, levitada ja süvendada riikliku iseseisvuse ideed, arendada noorsoos rahvuslist enesetunnet, valgustada kaitseliidu töö tähtsust ja mõtet, halvata riigivastast kihutustööd, selgitada riigikaitseesse puutuvaid küsimusi.

Selleks avaldab ta oma veergudel tähtsamate poliitikategelaste sulest juhtkirju kaitseliidu ülesannete, korralduse ja tarviduste kohta. Paremate asjatundjate poolt ilmub temas järjekindlalt selgitavaid artikleid ja lühemaid kirjutusi *moodsa sõjateaduse ja sõjatehnika* alalt, nii palju kui need kuuluvad kaitseliidu huvide piirkonda.

Omakaitse seisukorda ja kaitseliidu arengut naaber- ja välismail valgustavad ülevaatlilikud kirjutused oma kirjasaatjatelt ja kohalikkudelt kaastööliselt.

Noorsoo ja kogu rahva kehaline kasvatus on üks tähtsamaist küsimusist, millede arutamiseks ja selgitamiseks „Kaitse Kodu!“ oma veergudel ruumi annab.

Samuti tahab „Kaitse Kodu!“ meie ärksamate ja energilisemate nais-tegelaste toel püüda selleks kaasa mõjuda, et meie *naiskodanikkude osavõtt kaitseliidu tegevusest* järjekindlalt kasvaks ja tarbekohaselt korralduks.

Ilukirjanduse osas toob „Kaitse Kodu!“ pikemaid ja lühemaid pala-sid, algupäraseid ja tõlkeid, parematelt kirjanikkudelt; peale selle sisaldab iga number *ülesvõtteid ja joonistusi* tähtsamatest tegelastest ja sündmustest, samuti *karikatuure* meie andekamatelt karikaturistidelt.

Malesõprade jaoks on igas numbris oma *malenurk*, mida toimetatakse huvitavalt ja asjatundlikult.

Kroonika- ja ametlikus osas informeerib „Kaitse Kodu!“ oma lugejaskonda järjekindlalt kõiges, mis kaitseliidu elus tähtsat ja tähelepanavat.

„Kaitse Kodu!“ maksab aastas 600 marka, üksik number 25 mrk.

„Kaitse Kodu!“ toimetuse asub Kaitseliidu staabis, Tallinn, Kaarli t. 8.

„Kaitse Kodu!“ talitus — Tallinna Eesti Kirjast. Ühisuse kontor — Tallinn, Pikk tän. 2.

„Kaitse Kodu!“ tellimisi võtavad vastu, peale talituse, kõik kaitseliidu üksuste staabid, postiasutused ja tähtsamad ajalehtede agentuurid.

B 43058.

Spetsiaalne fond

A 925 P
Ksitse

KAITSE KODU

EESTI KAITSELIIDU HÄÄLEKAINID
ILMVB KAKS KORDA KVVS

ENSV
Avalik
Raamatukogu

822

I AASTAKÄIK

ARHIIV
RAAMATUKOGU
Nr. 1

14. OKT. 1925

Väljaandja: Kaitseliidu staap.

Vastutav toimetaja: V. Neggo.

Tellimishind: aastas 600 mrk., poolaastas
300 mrk., veerandaastas 150 mrk., kuus
50 mrk., üksiknr. 25 mrk.

Kuulutuste hinnad: 1/1 lehek. 4000 mrk.,
1/2 lehek. 2000 mrk., 1/4 lehek. 1000 mrk.
ja 1/8 lehek. 500 mrk.

Toimetus Tallinnas Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal teisi-
päeval, kesknädalal, neljapäeval ja reedel kella 2-3 p. l.
Tähtsus Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse kontoris, Tallinn, Pikk tän. 2, telef. 3-11.

Tugev ta tiib ja kõrge ta lend,
Särav ta silm, ta tähtile vend.
Uhkelt seal tõmbab ta vägevaid tiire,
Valvab teraselt kodumaa piire. —

Julgeks vaid keegi tungi ta valda,
Ei ta siis kauem seal ülal ei malda:
Alla ta sööstaks kui Pikkeri nool,
Purustaks vaenlase vägeval hool!

V. N.

Kaitse kodu!

Rahu järele ihkavad rahvad.

Möödunud sõja vapustused, nii majanduslikud kui vaimlised, olid nii suured, et inimesed tundsid õigustatud olevat loota tasu kõigi nende kannatuste eest — tasu püsiva ja kindla r a h u näol.

Asutati rahvasteliit, kellest loodeti, et ta varsti leiab nõiasõna, mille abil ta ihaldatud rahupäikese paistma paneb. Seda nõiasõna aga ei olnud olemas. Et rahvaste

H. L.

Ka meie kodul, mis üle elanud on mitmed sõjad, mille pinnale sõjajumal mitmekordsed jäljed on jätnud, on tarvis rahu ja suure huviga jälgib ta Genfi rahutööd, suure rõõmuga tervitab ta iga sammu, mis lähemale viib rahule, mis kasvatab võimalusi rahulikkude ülesehitavat tööd teha.

Kahjuks ei ole aga seisukord veel nii kaugele jõudnud, et võiksime sõjariistad

K. Päts.

Kaitseliidu vanematekogu ja keskjuhatause liige.

vahel sõda ära hoida, et nende tülküsimusi rahulikult teel lahendada, selleks on tarvis pikka, püsivat koostööd kõikide rahvaste vahel. Meie delegaadid, hiljuti Genfi tagasi jõudes, võisid tõendada, et tänavune rahvasteliidu koosolek möödus juba selles tööõhkkonnas, mis garanteerib, et on õige tee peale satunud, et meie, küll aeglasemalt, kuid kindlamalt sammume vastu rahvaste- ja riikidevahelisele rahule. On ära jäänud unistuslik sõnade ilutulestik, on vähemaks jäänud lootused nõiasõna peale, kuid selle asemele on astunud kindel tahe teha vähem väljapaistvat igapäevset, kuid tagajärjerikkamat sipelgatööd rahu poole tüürimiseks.

J. Laidoner.

Kaitseliidu vanematekogu esimees.

sahkadeks ja vikatiteks ümber valada. Eriti on see võimatu veel selle tõttu, et meie lähikonnas asub vool, mis risti vastu on astunud rahvaste rahupüüetele ja ootustele, mis oma eesmärgiks on seadnud vaenu külvata inimeste vahele, neid üksteise vastu üles ässitades, „maailma tulekahju“ põlema süüdata. Selle voolu sihtides puudub sõna „rahu“, tema lippudele on kirjutatud viha, vaen, hävitus, sõda. Igal pool, kus selle voolu esitajad on üles astunud, on nad enesega kaasa viinud hulga inimelusid, on nad purustanud, lõhkunud, hävitanud, ässitanud. Ka meilt Eestis on nad võtnud mitme meie parema kodaniku elu, katsudes 1. det-

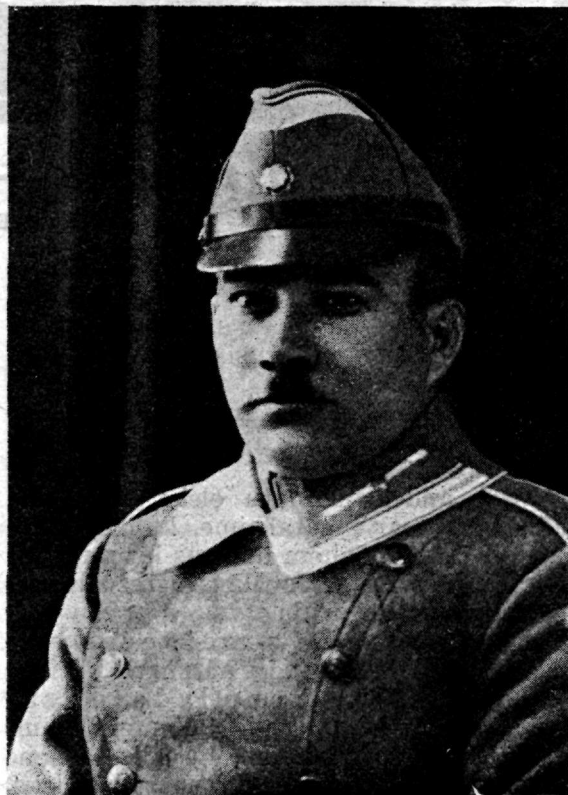
sembril möödunud aastal ka siin maksma panna vägivalda, hävitada seda, mis rahu igatsev rahvas peale sõda on suutnud üles ehitada ja korda seada, ära võtta meilt meie kodu, mille oleme raskete ohvritega enestele kätte võidelnud, et siin tööd teha ja varasid koguda inimkonna kultuuri salvedesse.

See ei läinud korda, kuid meil tuleb valvel olla, et see kunagi korda ei läheks. Kui absurdne see ka ei ole, kuid meil tuleb

millele omalt poolt sõnasõjariistad vastu peame asetama. See sõnasõda ei ole ka lokaliseeritud, ei piirdu mingisuguse ringega, vaid ta lahinguväli on terve maa, sellepärast tuleb meilgi, kõigil kodanikkudel, üle terve maa kaitsevalmis olla. Ei ole küllalt reguläärsest sõjaväest, sest see

J. Soots.

Kaitseliidu ülem J. Roska.

rahu alalhoidmiseks veel sõjariistu käes hoida, tuleb ennast kaitsta. Ei ole rahvastevaheline rahu veel kindlustatud, rahvasteliidul on veel hulk tööd ees, olgugi, et juba nüüd tema mõju rahu alalhoidmise peale õige tuntav on. Kuni seda tööd tehakse, tuleb meil veel relva käes hoida enese kaitseks, rahu kaitseks.

Enese kodu kaitse, meie riigi kaitse on aga teostatav siis, kui kõik kodanikud end vabatahtlikult sellele tööle rakendavad, kõik... ka need, kes relva kanda ei suuda. Praegusaja kallaletung ei alga sõjariistus, vaid selle eel käib sõnaline ründamine,

on loodud teistsugustel aegadel ja oludel. Praegune aeg nõuab uusi korraldusi, hiljutised kogemused dikteerivad uusi nõudeid. Kodukaitsele peab asuma terve rahvas.

Meie olemasolu on õigustatud, kui meie ilmale anname uusi kultuuriväärtusi. Neid suudame aga anda ainult siis, kui meie pikemat aega saame rahu nende kallal tööd teha. Kuni see rahu teisiti kindlustatud ei ole, kui ainult enesekaitse läbi, seni tuleb meil kõigil enesekaitseks välja astuda, sest meil tähendab enesekaitse rahu ja kultuuritööd.

KAITSELIIDV ELV

Mida raskem rahuajal — seda kergem sõjapäevil.

J. Roska.

Sõdasid on olnud, neid peetakse meie päevil ja nad tekivad ikka, kuni inimestes pesitseb kurjus ja viha, — seni, kuni sõrmed end rusikaks kokku suudavad suruda.

See on tõde, millest meie, väike Eesti rahvas, peame järeltusi tegema.

Mis teha?

Otse andeksandmatu oleks, kui meie rahulikult pealt vaataksime, kuidas terve maailm ja meie lähem ümbrus kramplikult tegutseb, et sõjaettevalmistustes üksteisest mitte maha jääda.

Enesestki mõista, — meie esimene ja peapüüe peab olema kõike jõudu selleks koondada, et rahu alalhoida. Kuid kui meie ainult ühekülgsest seda teeme, — siis eksime rängasti. Meie oleme liig noored selleks, et, inimsoo ajaloo kogemusi kõrvale heites, uusi, täiesti omapäraseid võtteid tarvi-

tada. Tahtes või tahtmata, me peame pilku heitma nende suurriikide ja -rahvaste poole, kelledest lõppude lõpuks ikkagi oleb terve ilma rahu või uued koledamad sõjad, ja vaatama, mis nemad teevad, et rahu saada ja kindlustada. Seal näeme aga seda, mis ikka olnud ja lõpmata kordub, nimelt: — kõik jutlustavad rahust ja inimarmastusest, kuid valmistavad end selle juures siiski ööd kui päevad uute katsumiste vastu. Nemad ei mõtle mingisuguseid uusi abinõusid, tundmatuid võtteid kasutada, vaid, selgesti aru saades, et elu ja surma küsimusi katsetega ei lahendata, tunnistavad vana tuntu tõde: tahad rahu, — valmista end sõja vastu.

See on jällegi tõde, millest seni keegi karistamatult mööda hiilnud ei ole ja arvatavasti ka lähemas tulevikus mööda hiilida ei saa. Nagu vanasti — on ka prae-

Kaitseliidu paraad Otepääl 20. sept. s. a. Ratsakaitseliitlased.

Foto Akel

Lehtse kaitse-kompanii (Järvamaal)
rattasõitjate salk.

gugi, hoolimata kõige suurematest jõupingutustest. rahu saavutada sõjariistadeta, diplomaatide viimseks trumbiks jäänud toores jõud — sõda.

Kui see nii, siis peame ka meie, jälgides ajaloo kogemusi ja ümbruse tegutsemist, hüüdma: tahame rahu, igatseme seda, kuid oleme sunnitud, nagu teisedki, end sõja vastu valmistama.

Kuidas seda teha?

Nii, nagu seda teevad ilmariigid, täiel määral — meie ei suuda. Selleks puudub meil nii paljugi. Kuid seda, mida me suudame, peame ilmtingimata tegema, — nimelt: peame õppima, kuidas sõdida, et rahu saada.

Sõdimist ja sõjapidamist õppida — see nõudmine ei ole uus, vaid on nii vana kui inimsugu ja sõjad. Kui kõikide aegade kestel midagi muud ühist pole olnud sõjapidamises, siis vähemalt õppus on see, mida igalt sõjamehelt ikka on nõutud.

See on jällegi tõde, millest peame kinni haarama.

Kui nüüd edasi küsida, kes peab õppima, siis saame vastuse, mis endise aja inimesi oleks veidi imestama pannud. Praegu nõutakse, et terve rahvas peab niivõrd tuttav olema sõjapidamise ja selle nõuetega, et iga üksik rahvaliige, kodanik, isamaa hädaohus olles alati valmis oleks tema peale langevaid ülesandeid korrapäraselt täitma.

Viimane suur ilmasõda näitas, et endistest, arvuliselt piiratud ja puhtsõjaväelistest üksustest, teiste sõnadega, n. n. korralisest sõjaväest, ainuüksi veel vähe on, et sõda pidada. Meie teame, et tegevad olid terved rahvad.

Ei ole andmeid, mis näitaks, et tulevikus teisiti on, vaid tõsiasjaks tuleb pidada, et tulevikusõjadki ei ole muud midagi kui sõjariistus rahvaste heitlus.

Sellest peame kindla järelduse tegema,

Laiuse kõige vanem ja kõige noorem kaitseliitlane.

et ka väiksel Eesti rahval omas tervikus tuleb tegemist teha asjaoludega, mis, võib olla, mitte kõige meeldivamad, kuid paratamatud on. Meie peame õppima, kuidas kõige paremini, s. o. väiksema jõukulutusega kõige suuremaid tagajärgi saavutada küsimustes ja ülesannetes, mis kodukaitse igale kodanikule rasketel katsumistundidel asetab.

Terve rahvas — nii noored kui vanad, nii mehed kui naised — peavad, igaüks omal alal, end ette valmistama.

Seda tuleb teha aegsasti, seda tuleb teha vahetpidamata, seda tuleb teha enda, seda tuleb teha kõigi teiste pärast, mees pidades, et meid on vähe ja iga ohver, mis me oma teadmatuse, oma ettevalmistuse puuduse pärast toome, andeksandmatu ja heakstegematu kuritegu oleks.

Ei tohi ükski pahaks panna, raskeks võtta ja homse peale edasi lükata seda, mida tema meie tuleviku pärast on kohustatud tegema.

Iga samm, iga õppetund, iga minut, mis selleks kulutatud, et me alati valmis oleksime, olgu tehtud selle täie arusaamisega, et — mida raskem rahuajal, seda kergem sõjapäevil.

Raudteede kaitsest ja nende vallutamisest rikkumise otstarbel.

E. Kihomäe.

Põhja-Ameerika kodusõjas 1861—1865. millele palju sarnaneb meie vabadussõda, hakati raudteid laias ulatuses sõja otstarveteks kasutama. Samas sõjas esines teravana raudteede kaitse ja neile kallaletungi küsimus. See sõda oli nii laiaulatuslise tähtsusega, et temast võime ammutada õpiseid veel tulevakski sõjaks. Ilmasõjas tõusis raudteede tähtsus vägede koondamises ja ümbergrupeerimises ennekuulmatule kõrgusele. Saksamaal oli üksikuid teid, kus iga 5 minuti järele veeres rong. Eesti vabadussõjas olid raudteed peavõitlussuunade telgedeks.

On kerge ette näha hõlbustusi mobilisatsiooni läbiviimises, vägede koondamises ja hargnemises, kui on strateegilistele nõuetele vastavalt loodud raudteevõrk ja seda võrku saab väejuhatust takistamatult täies ulatuses sõja esimestest momentidest kasutada. Ei ole ka raske ette näha katastroofi, mis järgneks, kui teedevõrk ühel ehk teisel põhjusel keelduks täitmast sõjaplaanis ettenähtud ülesandeid. Järeldus on üks: raudteed nõuavad tulevikusõjas hästi organiseeritud kaitset. Et vaenlase tegevust halvata, on tarvis rikkuda tema võimupiirides olevaid teid, selleks organiseerida igasuguste abinõudega kallaletunge. Kaitseliit on seni õieti hinnanud raudtee tähtsust: nii vabadussõjas kui ka 1. dets. sündmuste puhul, asus ta vabatahtlikult raudteede kaitsele. Kaitseliit, osutudes suurena kaitsejõuna, saab vist ka tulevikus, arvesse võttes raudteede strateegilist ja taktikalist tähtsust, omi oskusi ja jõude tarviliselt koondama raudtee kaitseks.

Võib olla tuleb selleks moodustada isegi erisalgad vastavate relvade ja tehnilise varustusega, kuna tulevikusõjas vaenlane kõiki abinõusid kasutab, et rikkuda raudteeliine ja tähtsamaid sõlmpunkte.

Allpool esitan mõningad üldised mõtted raudtee kaitsest ja pealetungist nende ärarikkumise otstarbel, millised põhjendatud möödunud sõdade kogemustega.

Kaitseliitlane!

Telli endale ja soovita teistele oma häälekandjat „Kaitse Kodu“.

1. Kallaletung raudteedele.

Kallaletung raudteedele teostatakse:

a) suurtükiväega (eriti kaugelelaskja suurtükiväega, mida praeguses Venes nimetatakse lühendatult „Taon“), b) õhulaevastikuga, c) väikeste salkade ja üksikute isikute abil ning d) suurte, mitmest väeliigist koosnevate jõududega. Vaatame iga kallaletungi abinõu üksikult.

Kaitseliitlane!

Kui Sa üksi ei jõua tellida „Kaitse Kodu“, siis telli ta mõne teisega koos.

Suurtükiväeline.

Suurtükiväe laskeulatus kasvab. Venelased arvestavad oma laskeulatusi praegu ametlikult 12—14 klm. peale, kuid prantslased juba 22—25 klm. peale. Üksikute raskete kahurliikide laskeulatus ulatas sakslastel ilmasõjas üle 100 klm.

Raudtee asetusest rinde suhtes on ripup, kuivõrd ning millisel ulatusel vaenlane võib raudteed rikkuda ja hävitada. Näiteks on meie Tallinn—Tapa—Narva tee paheks see, et ta peale otsekohe ringtule on veel suurel ulatusel tulistatav merelt.

Õhulaevastikuga.

Õhulaevastiku tegevuse ala on seni piiranud lennukite kiirus ja õhuspüsimise aeg. Kiiruseks on loetud keskmiselt 150 klm. tunnis ja tegevuse kestvuseks 2½—3 tundi. Ajalehed toovad teateid 400 klm. kiirusest tunnis ja 36-tunnilisest lennuki õhuspüsimisest. Juba toodud normaal lennu arvud, arvesse võttes meie territooriumi ulatusi idast lääne ja seda, et ka merel võib asetuda vaenlase lennukite emalaev, näitavad, et vaenlane võib kerge vaevaga, kui ta on õhus ülekaalus, pommitada meie raudteevõrku igas punktis. Pommipilduja lennuk võtab peale keskmiselt 1000 kg. pomme. 20—25 lennukist koosnev eskadrill võib praegu tarvitusel olevate heade pommipildumise sihingute abil lühikese aja ja väikese vaevaga suuri, kümneid tuhandeid klg. lõhkeainete hulke kaitseta raudtee sõlmedele ja teedele visata, kattes lõhkeainetega sajad hektarid, millel asub tähtis punkt.

Väikeste salkade ja üksikute isikutega.

Kui puudub kallaletungiks tarvilik lennu- ja suurtükivägi, on ülitähtis teerik- kumiseks ära kasutada väikesi partisaan- salku ja üksikuid isikuid. Väikesed salgad, ilmudes 40—50 klm. vaenlase selja taha, tungivad ootamatult jaama, silla ehk tee

instrumendiga ja lõhkeainetega saata tro- bikonnad tegevusse.

Alustades „vaikset“ lõhkumist, tuleb igaks juhuseks ka lõhkeained hävitami- seks valmis seada, et vältida ebaedu kaitsjate ootamata eduka kaitsetegevuse puhul. Kogemused näitavad järgmisi re- sultate: 40—50-meheline salk on tunni

Riigivanem Otepää kaitseliidu paraadil 20. sept. s. a.

Foto Akel.

Vasakult paremale: riigivanema adjut. leitn. Ant, riigivanem J. Jaakson, sõjamin. kindralst. kindr.-m. J. Soots, Tartumaa maleva pealik kol.-leit. J. Unt, kaitseliidu ülem kol. J. Roska.

osa peale ja rikuivad nad vastavalt käe- pärest olevalle abinõudele ja ajale. „Vaik- set“, ilma plahvatusega rikkumist tuleks eelistada plahvatustele, mis laialdast kaits- jate tähelepanu enese peale tõmbab. 30- kuni 40-mehelise salga kallaletungi tege- vus kujuneks järgmiselt: valides teatud tegevuse objekti, tuleb luurata ja välja töötada kallaletungi plaan, tutvustada täit- jaid plaaniga ja siis ta teostada. O o t a m a t u s on edu suuremaks aluseks. Jõu- des tegevuse objekti raiooni, tuleb temast 1—2 klm. eemale asetada salga süda, iso- leerida valvpostidega rikke (hävituse) alla tulev ese, valida südamele positsioon küllaldaselt tugev, et päästa ebaedu puhul taganevaid salga liikmeid kaitsjate jälita- mise eest, seada südames trobikonnad kallaletungivalmis ning siis vastava

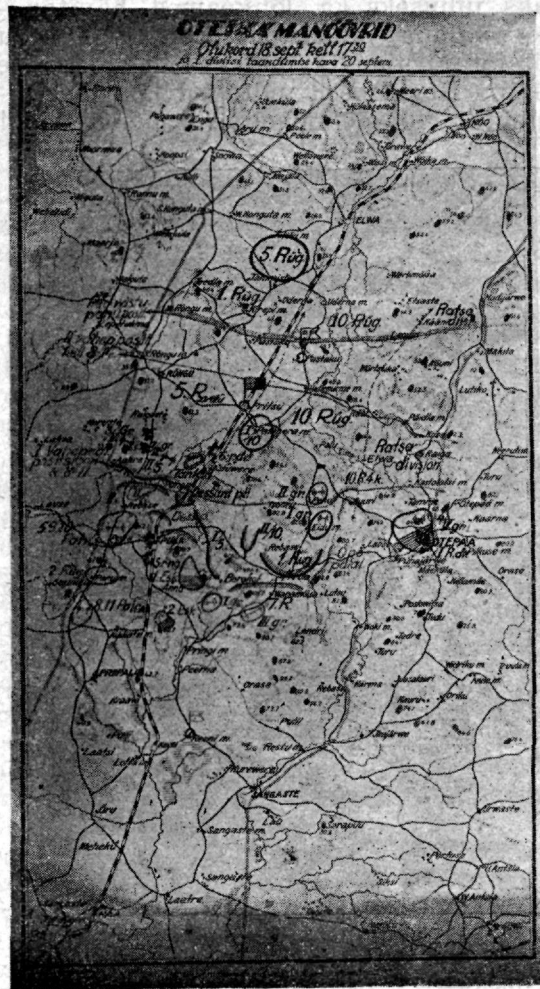
jooksul lahti kruvinud ja jökke loopinud roopad teel üle 300 mtr. ulatusel; pürok- süliinpadroneid on tarvis roopa ühendus- kohta siduda ja mitte vähem kui kaks. Et rikkuda lõhkeainetega tunni jooksul 1 klm. teed, on tarvis 3-meheline salk. Padrunite sidumiseks ja plahvatuse tekitamiseks ku- lub 3 minutit. Plahvatuse kohast roopa- lõhkumistel tuleks eemalduda mitte alla 150 mtr. jne.

Suurte, mitmest väeliigist koosnevate jõududega.

Raudteed ja eriti sõlmpunktid on ol- nud sõjategevuse objektideks. Praeguses Marokko sõjas on tegevuse objektiks Ra- bat—Feza—Taza—Alshiiri raudtee. Üldse kujuneb selles osas tegevus strateegia ja taktika pealetungi põhimõttele vastavalt.

(Järgneb.)

Otepää manöövrid.

Septembri teisel poolel korraldati Otepää ümbruskonnas esimesed Eesti suurmanöövrid, millest osa võttis peaaegu terve meie sõjavägi.

Manöövrite üldjuhatus.

Manöövrite ettevalmistajaks ja üldjuhatajaks oli kindralstaabi ülem kindr.-maj. Tõrvand ühes oma staabiülemaga kindralstaabi kol. Johnsoniga.

Manöövrite otstarve.

„Manöövrid on“ — kindr.-maj. Tõrvandi sõnade järele — „ühel ja samal ajal kõigile osavõtjatele tähtsaks nii katse- kui ka õppeajaks. Manöövrite ja n. n. „vaenuliste“ poolte juhatused panevad käima juhtimise aparadi, mis oma iseloomu poolest väga sarnane suuremate väeüksuste juhtimise aparadile sõjakorral. Väeosad viiakse kaugele oma alatistest asupaikadest, tundmata maastikule.

Tegevus sünnib nii päeval kui ka ööl ja igasuguse ilmastiku juures. „Vastase“ vaba tahe toob esile üllatusi, tekitades keerulisi ja selgu-

seta olukordi. Peab leidma aset täielik koostötamine nii väeosade kui ka väelike vahel, peab näitama, missugused meil kasutada olevad abinõud töötavad kõige kindlamini, kiiremini ja korralikumalt. Tehnilised väed eraldi peavad selgitama nii oma seisukorda korralikkuse mõttes kui ka töötamise võimalusi meie maastiku ja teedevõrgu oludes. Ka seljatagune teenistus — varustus-, sanitaar- ja veterinaaralad — saab manöövrite ajal tundma õppida nii mõndagi huvitavat ja kasulikku.

„Vastase“ vaba tahe, võoras maastik, harjumatu tegevusaeg, head ja halvad juhused ja üllatused, mõnikord tühi kõht, läbi ja läbi märjad jalanõud ja riided ning uneta olek — kõikide nende tegurite mõju tuleb teatud määral manöövritel ilmsiks. Ja see on umbes see, mis manöövrite olukorda füüsiliste pingutuste mõttes ja psühholoogiliselt teeb enam-vähem sarnaseks olukorrale sõjaväljal. Selles olukorras püüab iga sõdur ja iga juht talitada oma parema arusaamise järele, et kontrolleerida iseenese võimeid ja teistele, oma naabritele, mitte tüliks olla.“ (Pvl.)

Nii on siis manöövrite otstarbeks tegeliku õppetunni abil kindlaks teha kuidas töötab kogu sõjaväe juhtiv aparaat ja üksikud väegrupid, missugused puudused leiduvad varustuse, sanitaar-, side ja muudel aladel.

Manöövrite maastik.

Otepää metsaga kaetud kõrgustikud, mis on lõhestatud sügavate orgude, järvede, jõgede ja soodega, oli oma mitmekesidusega sündsamaks maa-alaks Eesti piirides manöövrite korraldamiseks, sest meie väed, mis töötavad väikestes 3—10-mehelistes salkades, leidsid siin igasuguseid võimalusi end hästi varjates edasi liikuda ja „vaenlasele“ ootamatuid üllatusi sünnitada. Seetõttu oli siin võimalik head ülevaadet meie sõjaväe võimetest saada.

„Vaenulised“ pooled.

Kogu manöövritest osavõttev sõjavägi oli jaotatud kaheks „vaenuliseks“ väeosaks. Ühel pool „punased“ kindral Heinze juhatusel, teisel pool „sinised“, kes kindr. Põderi juhtimisele allusid. Nii „punaste“ kui „siniste“ vägedes olid esitatud kõik väeliigid: jala-, ratsa-, kahurvägi, soomusrongid, soomusautod, tankid, lennukid jne.

Eesti noorsugu!

Sina kui Eesti lootusriikas tulevik pead alati lugema „Kaitse Kodu“.

Otepää manöövrid.

Foto Akel.

Manöövri väed Palupera väljal.

Manöövrite väerind.

Manöövrite väerind oli umbes 15—20 klm. lai ja erines ses suhtes teistes riikides korraldatavate manöövrite suhteliselt harilikult palju kitsamast väerinnast. Meie oludele vastavalt on aga seesugune lai väerind õige otstarbekohane, sest sõja korral tuleks meie vägedel just samasugustes olukordades töötada. Nõnda võisid siis Otepää manöövrid meile kõige paremini selgust muretseda, kuidas meie sõjaväed laialisel väerinnal koos töötada suudavad.

„Punaste“ üldolukord manöövrite algul.

(Manöövrite staabi teadete põhjal.)

Septembrikuu esimesel poolel oli punastel vägedel ebaedu Ruhja-Valga, Võru ja Räpina raioonis. Siniste üleolevate jõudude alaliste löökide alt vabanemiseks taganesid punased kiirelt

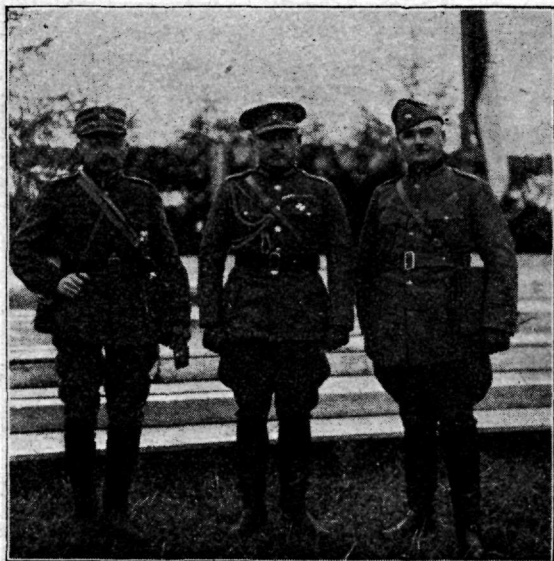
Viljandi ja Tartu suunas. Sinised jõud olid peale lühikest tagaajamist sunnitud oma väeosade korraldamiseks peatuma, mille tagajärjel kaotasid kontakti punastega. Punased peatusid Mõisaküla, Karksi, Võru, Rannu, Teravere, Kambja, Võnnu joonel. Siin kavatses punase rinde ülem siniseid kinni pidada kuni oma jõudude korraldamiseni ja abivägede kohalejõudmiseni. Rinde ülema korraldused ja kohalejõudmine lõppes 19. septembri lõunaks. 20. septembril kavatses punaste ülem pealetungile üle minna, eesmärgiga vallata Volmari-Valga teede sõlmed ja Haanja kõrgustiku, andes pealöögi Volmari ja Võru suunas. Selle ülesande täitmiseks jagunesid punased Viljandi ja Tartu väegruppideks. Viljandi grupp (fiktiivne) tungis edasi lääne poolt Virtsjärve Volmari suunas, ülesandega vallata Volmari sõlm. Tartu grupp tungis ida poolt Virtsjärve edasi Valga ja Võru suunas, ülesandega vallata Valga teede-sõlm ja Haanja kõrgustik. 16. septembril sai punase rinde ülem teate, et sinised oma jõudusid Kanepi, Põlva ja Valga raioonis koondavad, et omakord pealetungile üle minna. Oma üldplaani järjekindlaks läbiviimiseks käskis punase rinde ülem 17. sept. Tartu väegrupi ülemat osalist pealetungi Valga suunas alata, et seeläbi vastase jõude kavatsetava löögi suunast eemale meelitada.

Eesti arst!

Tellige kohe oma ootetoa lugemislauale kaitseliidu häälekandja „Kaitse Kodu!“. Teie haiged mõistavad seda hinnata!

Otepää manöövrid.

Foto Akel.

Manöövrite juhid: vasakul — „siniste“ juht kindral-m. Pöder, keskel — manöövrite üldjuht kindralstaabi kindr.-m. Tõrvand, paremal — „punaste“ juht kindr.-m. Heinze.

Siniste üldolukord manöövrite algul.

(Manöövrite staabi teadaande põhjal.)

Septembrikuu esimesel poolel valdasid sinised väed Võõbsu, Võru, Valga, Ruhja raiooni. Lüüasaanud punased taganesid Tartu ja Viljandi suunas. Sinised olid peale lühikest tagaajamist sunnitud peatuma, et abivägede päralejõudmist ära oodata ja tarvilisi ümberpaigutusi läbi viia. Siniste eelväed peatusid, osaliselt kontakti punastega kaotades, Mehikoorma, Moisekatsi, Karaski, Kanepi, Urvaste, Igaste, Tõlliste, Hummulu, Kooriküla, Holdre, Kirbla joonel. Abivägede rutulisel päralejõudmisel läks sinistel korda oma jõudusid korraldada ja pealetungi jätkata, ülesandega vallata Tartu ja Viljandi linnad, et Emajõe, Tännasilma ja Raudna jõe joont oma alla võtta. Selle ülesande teostamiseks jagunesid sinised jõud Võru ja Valga väegruppideks. Võru väegrupp (fiktiivne) tungis ida poolt Valga, Väike-Emajõe, Virtsjärve joont peale Tartu ja Valga suunas, ülesandega vallata Tartu linn ja ülekäigud Emajõel. Valga väegrupp tungis lääne poolt eelnimetatud joont peale, ülesandega vallata Viljandi linn ja Tännasilma ja Raudna jõe ülekäigud. Arvesse võttes, et mõned väeosad puhkust vajasid, otsustas sinise rinde ülem pealetungile asuda 17. septembril kell 11.

Poolte ülesanded 17. septembril.

Punased asuvad 17. septembril kell 11 pealetungile üldiselt Tartu-Valga raudtee sihis Päidla-Lukeküla-Luke asunduse joonelt, ülesan-

Eesti seltskonnategelane!

Kaitseliidu töö on osa Teie tööst. Poleks mõeldav, et Teie ei telliks „Kaitse Kodu!“

dega võtta oma alla: 17. septembri õhtuks Rõngu-Palupera-Kastolatsi ja 18. septembri õhtuks Peru karjamõisa — Vanamõisa-Voki joon.

Sinised asuvad 17. septembril kell 11 Valga-Tartu raudtee sihis pealetungile Igaste-Tõlliste joonelt, ülesandega võtta oma alla: 17. septembri õhtuks Voki-Pringi-Kuigatsi joon ja 18. septembri õhtuks Päidla-Räbi-Palupere-Raigaste joon.

Esimesed kokkupõrked.

Eelvägede vahel leidsid esimesed kokkupõrked aset juba 17. septembri õhtul Puka mõisa ja jaama ümbruskonnas. Puka kõrts, mis oli algses siniste luursalga käes, läks punaste kätte üle, siniste luursalk taganes.

Kohtamislahing 18. septembril.

18. septembri hommikuks olid mõlemad pooled oma väed üksteise vastu üles seadnud ja kokkupõrked arenesid vahelduva õnnega Otepää, Pühajärve, Arula ja Puka piirkonnas. Võitlusest võtsid osa kõik väeliigid, alates jalgväest ja lõpetades soomusrongide ja tankidega. Punased võtsid võitlusest Vanamõisa. Raudtee piirkonnas tekkis üksvahe õige ebanormaalne seisukord. Punased olid ida pool raudteed üle 5 kilomeetri Pukast edasi lõuna poole tunginud, kuna Puka jaam siniste käes püsis. Teiselt poolt tungis jällegi üks siniste väeosa Puka ja Otepää vahel edasi üle Pritsu-Nuustaku tee, kuigi Otepää ja Nuustaku kogu aeg punaste käes püsis. See väeosa löödi aga lõpuks punaste poolt tagasi.

18. sept. õhtuks jõudsid sinised jonele: Puka mõis, Puka jaam, Arula, Pühajärve põhjapoolne osa, välja arvatud Pühajärve mõis, mis punaste käes püsis.

Vaherahu.

18. septembri õhtul algas vaherahu, mis kestis 19. septembri õhtu kella poole seitsmeni.

(Järgneb.)

Eesti riigitegelane!

Olla kontaktis kaitseliidu eluavalduste ja tööga on Teie kohus. Selleks tellige „Kaitse Kodu!“

NAISTE OSA

Eesti - naine kodu kaitstes.

Marta Lepp.

Sõjaajal on mehe kohus kaitsta oma kodu relvaga — kaitsta oma rahva maad, oma rahva alalhoidjaid — naise ja lapsi võõraste sissetungijate — oma maa vallutajate vastu.

Naise kohus mehe sõjasolekul on alal hoida ja valitseda oma isiklikku kodu; anda mehele moraalilist tuge tema raske ülesandes, teda julgustades ja õhutades hoole ja armastusega oma isiklikku väikest kodu, kuid ühes sellega ka oma suurt kodu kaitsma.

Mehe kohus — olla kangelane sõjas; naise kohus — olla kangelane kodus — mehe ja poegade kaotust nurisemata kannatades, neid healmeelil oma suurele kodule ohverdades.

Eesti vabadusvõitluse ajalugu teab kõnelda Viljandi mässu nurjaminekust sügisel 1345. aastal ühe naise — ema äraandmise pärast. Vandeseltslased olid viljakottidesse ja nende relvad kottide alla peidetud, kui lossi viidi vili lõivude maksmiseks. Ainult üks naine oma poja päästmiseks andis ära vandeseltsi. Äraandmise tasuks palus äraandja-ema vaid poja elu. Mässulised mõisteti piinamis-surma, aga poeg sai vabaks — rahva häbiks ja teotuseks.

Meie viimasel vabadussõjal — kui palju oli meil naise, kes saatsid õnnistades oma mehi ja poegi sõtta kodu kaitseks? Kas ei olnud palju neid, kes ahastasid, nutsid, kes sajatasid koguni

Otepää manöövrid.

Foto Akel.

Tankid paraadil Palupera väljal.

nende meeste ja poegade sõttasaatjaid kodu kaitseks?!

— Milleks on mulle kodumaa, kui mul pole enam meest ega poegi? — ütlesid nad.

Egoistlik emaaarmastus, materjaalsed silmapilguhuvid, tulevikku nägemata, oma rahva saatusest hoolimata, valdasid neid meie naise, kes ei olnud paremad tollest Sakala äraandjast emast.

Kuid oli ka teisi naise, ja neid oli palju rohkem, kes saatsid oma mehi ja poegi kui mitte õnnistades, siis nurinata oma kodu kaitsma. Seepärast me ka võitsime.

alalhoidmises. Kes aga neist kohustusist vaba, küllap neile jätkub ka sõjas ametit seal, kuhu pugesid terved, tugevad, aga arad mehed pakku tule alt oma naha päästmiseks, nagu sõjaväe toitmine, riietamine, staapides kantsleitööd ja muud. Haavatute ravitsemine on sõjas ennegi naiste hoolde usaldatud.

Loomulik, et selles sihis peaksid ka meie kaitseliidu naisorganisatsioonid tegutsema; mitte aga eeskätt huvitatud olema oma vormiriiete väljatöötamisest, Eesti rahvusliste värvide välistest kaunistusist.

Otepää manöövrid.

Foto Akel.

Suitsukate.

Oli ka neid naise, kes läksid ise frondile — relvaga oma isamaad päästma.

Kuid kas on see õige, et naine läheb ise relvaga oma kodu kaitsma? Kas ei ole see edvistamine, tahes olla emantsipeeritud naine, üheõigusline mehega kõigil aladel nii kehalises kui ka vaimlises töös — ka sõjas relvakandjana?

Naine — rahva sünnitaja — ei ole relvakandja. Naise kohus on end alal hoida, kui ta tahab, et tema rahvas peab jääma püsima. Ja kui naised ise püüavad sellele ebaloomulikule üheõiguslusele sihile, siis ei tunne nad oma õigeid kohustusi kodukaitses.

Naisel on küllaldaselt tööd oma kodu ja pere

Eesti naised!
Teie, kui kodukaitsese
hing, nõudke meestelt, et
nad viibimata telliksid
„Kaitse Kodu“.

Kuid Eesti naise tähtsaim ülesanne tema kodukaitses on enese sisemine kaunistamine rahvusvärvidega. Mitte ainult välise ehtena, kõneledes ise võõrapärast keelt, olles sisendatud võõrast vaimust, kummardades võõraid jumalaid ja võõraid moode.

Kui Eesti ema oma poegi ja tütreid kasvatab oma kodumaa vabadeks kodanikkudeks, neid vabastades võõrast vaimust — nii keele kui meele vaimust, neid virgutades oma Eesti kultuuri loomisele, neid õpetades armastama ja hindama vabadust ja iseseisvust, rahva ja isiku rippumatust ja vaimlist iseseisvust — siis kasvab meil tulevasele noorel põlvel paindumatu selgroog; siis oleme võitmatud.

Ihulisest ja võõra rahva poliitilisest orjusest oleme vabanenud, nüüd on viimane aeg ka vaimliselt vabaneda võõrast mõjust, et ei oleks kord hilja.

Eesti naine oma kodu kaitses tundku end selleks olevat kohustatud!

Kehalisest kasvatusesest kaitseliitlase perspektiivis.

H. T.

Kehaline kasvatus on muutumas üldkasvatuse lahutamatuks osaks, haaramas koguni teatud määral juhtivat osa endale kasvatusliste printsiipide kaalumisel ja vastsete kasvatusmetoodide rajamisel. Kultuurikriis, mida praegu üle elame, on pannud mõtlema hulga päid ja veendumusele viinud, et midagi on puudunud senises kasvatuses, moderninimene ei olnud suutnud, hoolimata temale kuhjatud tehnilistest oskustest ja tsivilisatsiooni mugavustest, tunda ennast õnnelikuna, ei ole suutnud rakendada tõelisele kultuuriloomingule, vaid on paljastunud sõjakirgede mõllus haletsemisväärse barbaarina, kes jõuetus vihas on tampinud puruks kõik need esemed, mida seni ülistanud ja olemise õnnestamiseks tarvilikuks pidanud.

Veel ei suutnud vaikida ilmasõja suurtükid ja vapustusest toibuda need, kes olid pidanud endid kultuurielu juhtideks, kui rahvas ise oli instinktiivselt tundmisele jõudnud, mida vajab ta oma olemise õnneks ja millises suunas peavad tema pingutused arenema. Sellele tundmisele jõudmiseks ei olnud siiski üleliigne ilmasõda, selleks oli tarvis miljonitel kaotada käsi ja jalgu, et mõista ja hinnata tervist ja elujõudu, mõista inimteryiku harmoonilist täiust ja kõigi inimeses peituvate jõudude sädelevat mängu.

Kui põletav elektrisäde tuksatas miljonite inimeste rinnus korraga sõnatu üleskutse võitluseks uute kultuuritähiste poole, kõhklematult sööstusid lugematud inimparved üle ilma uuele loomingu, tungisid päikesepaistele ja surusid endid lähemale loodusele, pilkudega kiindudes üle aastasadade muistsesse Hellasesse. Uskumatu jõurikkusega levineb praegu kehakultuur. Ja vaata — pilt on praegu sarnane: ees tormab lugematu ja arvestamatu noorte maleva, kuna teadus ja kriitika sellele järele lohisevad, samm-sammult põhjendades ja vastu võttes uusi tõekspidamisi, mida dikteerib rahva eksimatu eluinstinkt. Nii on viimasel ajal arvukalt hääli kostma hakanud uue kasvatuslise süsteemi nõudmiseks ka teadlaste ringkondadest ja selle fikseerimine peajontes on praegu käimas.

Kaitseliidu organiseerimine meil on uue kasvatuslise süsteemi maksmapanemiseks Eestis esimene tegelik samm ja tema mõjutab kahtlemata ka edaspidisel arenemisel tugevalt meie kooli. Oleks äärmiselt kitsapiiriline ja ekslik see vaade, et 1. detsember meil kaitseliidu tekkimise esile kutsus ja et kaitseliidu eesmärk oleks ainult inimesi püssi laskma õpetada. Niisuguses kaitseliidus ei tahaks olla nende ridade kirjutaja. Kaitseliidu ellutärgamine oli meil küps juba pikemat aega ja hõõgus nende südames, kes olid rakendanud oma paremad püüded harmooniliste, jõuküllaste, vabade inimeste kasvatamiseks. Oli tarvis ainult välist tõuget liikumise veerema panemiseks ja see sündis 1. detsembri näol. Nende ridadegi kirjutaja oli varem korduvalt kirjutanud kaitseliidu organiseerimisest ja vundamendina sellele märkinud meie spordiseltside laialdast võrku. Ka oli spordi keskkliit esinenud vastava projektiga sõjanõukogu ees, kuid see ei leidnud tähelepanekut — aeg ei olnud veel täis saanud...

Mida kujutab siis empiirilisel kehaline kasvatus enesest ja milline on tema suhe ühiskonnaga?

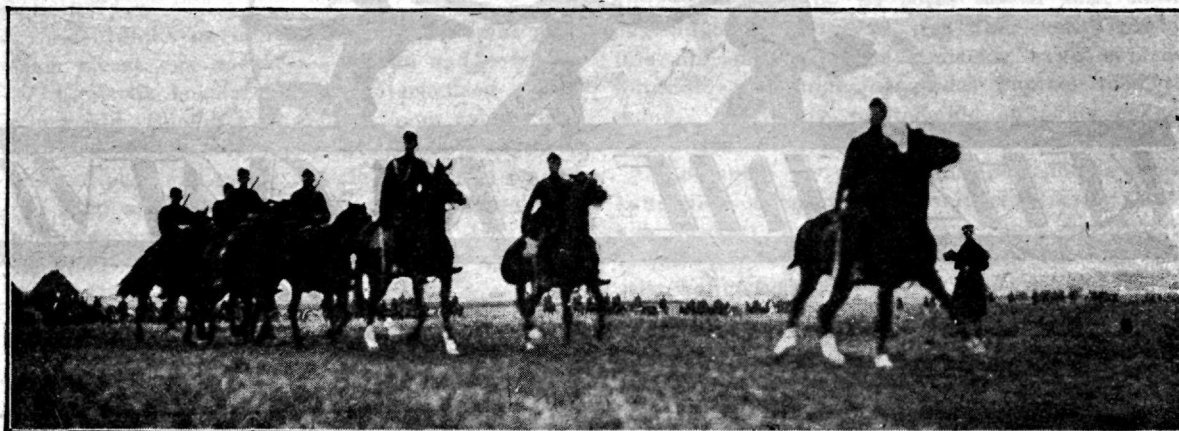
Eesti jurist!

Teie kliendid soovivad Teie ootamistoa lugemislaua näha „Kaitse Kodu!“. Kas tahate selle soovi täitmata jätta?

Kõigepealt tuleb märkida, et termin — kehaline kasvatus on äärmiselt ebaõiglane ja õieti paroodiaks sellele ideele. Täpsema definitsiooni puudumisel tuleb esialgu küll sellega leppida, kuid tema kohta valitseva vaate korrigeerimine on hädatarvilik. On õige, et kehaline kasvatus lihasmassi arendab, kuid kaugelt kaaluva mad sellest on saavutatud hingelised impulsid, eetiliste mõistete ja moraali süvenemine ja esteetilised elamused. Tarvilik kontsentratsioon tahub ka tahtjõu, kasvatab iseloomu, teeb seega inimese üldiselt tugevaks ja läbilõõvaks.

Otepää manöövrid.

Foto Akel.

Ratsasalk.

Sarnaselt arenenud inimene on seesmiselt vaba, suudab objektiivselt hinnata olusid ja on orgaaniliselt seotud ühiskonna ja kultuuriga. Loomulikult suudab ta ja on igal ajal valmis kaitsema oma vabadust ja rahvuslikku kultuuri.

See on kehalise kasvatus ja ühtlasi ka kaitseleidi elujõulikkuse peaprobleem, ilma milleta ei saa laskuda kaitseleidi organiseerimise detailidesse. Relvastamine, kaitseoskuste omandamine ja muu on seejärel juba kõrvaltähtsusega ega või kehalisest kasvatuses mööda minnes eelistamist leida. Kehalise kasvatus süsteem tuleb muidugi prätsiseerida, ühtlasena, liigitatult siiski vanusele ja oludele, niihästi koolis, sõjaväes ja kaitseleidis maksma panna. Kuna meie koolis alles kehaline kasvatus õige nõrgal alusel on, võib loota, et just kaitseleidi huvides või vähemalt kaitseleidi kaasabil ka seal suuremat rõhku hakatakse kehalise kasvatus peale panna ja üldse see rahvale enam kättesaadavaks tehakse. Tervitatav töö selles suunas on praegu käimas kaitseleidi ettevõttel spordiväljade võrgu rajamisega maale.

Millised peavad kehalise kasvatus vormid olema ja millised on eriti soovitatavad kaitseleidlasele?

Ärimehed!

Kuulutage „Kaitse Kodu!s”, sest kaitseleidlase häälekandjat loevad kõik rahvakihid üle kogu maa.

Minu arvates on soovitatav kõige suurem mitmekesisus ja vaba valik igaihele üldiselt harrastatavatest vormidest, et võimalikult laialdast rahvamassi huvitada ja kaasa tõmmata. Oleks pentsik seni väheproovitud ja suurelt kahtlaste vaadete najal mõningaid alasid eemale tõrjuda, mis elavat poolehoidu leiavad. Sõnakõlks „rekordsport“ ei tohiks mingiks okkaks silmas muuta, vaid niihästi spordile, võimlemisele kui plastikale (lindad!) tuleb üheväärne õigus ja hoolitsemine kinkida.

Välja minnes psüühilistest sihtidest, tuleb kehalises kasvatuses süstemaatiliselt alata kõigepealt elundite tubliduse tõstmisega, siis kondikava ja lihasmassi arendamise peale üle minna, kuna alles siis teatud normaalselt terve ja lubava füüsilise seisukorra juures tuleb asuda kiiruse ja vastupidavuse arendamisele, kavakindlale treeningule ja võistlusspordile. Korralikkus elukommetes, toitmises ja puhkuses on peatingimus, ilma milleta mingit edu ei tule. Siit peale pääsevad nüüd maksvusele peaaesjalikult psüühilised mõjud ja võistlusspordi võib seega pidada kõige kaugemale ulatavaks teguriks iseloomu arendamisel.

Suurema elavuse äratamiseks rahva hulgas tuleks kaitseleidul korraldada sagedasi spordivõistlusi, auhindade väljapanemisega virgutada hoolsamale harjutamisele ja instruktorite abil pakkuda kõigile kättesaadavat juhatust, nagu see meie naaberriigis Soomes juba võrdlemisi eeskujulikult on sisse seatud. Siis on kindel, et kaitseleidi püsib organisatsioonina, mis ühendab kogu elujõulist rahvapõlve ja uute jõudude juurevool on temasse elav.

NOORTE ELV

Kaitseliit ja skoutlus.

Noorsugu meie sisekaitse alusena. Noorte koostöö kaitseliiduga: sportlased ja üliõpilased. Rohkem tähelepanu täiuslikule kasvatussüsteemile — skoutlusele. Eesti skoutide maleva praegusest olukorrast: aineiline toetus hädavajaline.

Konkreetsed jooni koostöö võimalustest kaitseliiduga.

Leo Petrov.

Praegu, kus meil üle maa käimas kõigi tegevate jõudude koondamine ja ettevalmistamine riiklikuks omakaitseks, on loomulikult rohke tähelepanu pöördud noorsoole. Sest igapäevale on selge, et isolemise suure aate ülalhooldmine ja selle tegelik kaitse vajab ikka uusi ja uusi elujõude, mille allikaks saab olla ainult meie vaba enesemääramise tähe all kasvanud noorsugu, kelle päralt on juba homne sõna. Ja selle noorsoo kasvatamine ning arendamine iseseisvateks, teguvõimsateks riigikodanikkudeks ongi üheks peamureks igasuguse valitsuskorra ajal rahvuse parematel jõududel, kes seisavad valitsemise juures. Selleks on üle maa sadanded koolid ja õppeasutused ellu kutsutud, mis nõuavad suure osa riiklikust maksujõust enesele ja püsivalt tegutsevad noorsoo kasvatamise alal.

Kuid neist kasvatuslikkudest ülesannetest pisut kõrval seisavad otsekohesed tegelikud riigikaitseküsimused. Laiaulatuslik ettevalmistamine tegelikule elule ei võimalda ühtlasi arendada kasvavat kodanikku tegelikult riigikaitsejaks, relevantat sõduriks, sest tema ülesanne on mitmeti erinev ja palju laiem kui see võrdlemisi kitsas ning tõsine eriküsimus. Selle tõttu on noorsoo sõjaline ettevalmistus osaliselt ülesandeks üldkohustuslikul kaitseväge teenistusel, kuid palju varem ja täielikumalt just igasugustel enne sõjateenistust toimivatel organisatsioonidel, kelle hulgas peatähtsus praegusel ajal kahtlemata on kaitseliidul.

Juba esimestel päevadel, kui peale 1. detsembri veriste sündmuste korraldati uuesti kaitseliit ja muudeti avalikõiguslikuks sisekaitse teguriks, võtsid sellest lähemalt osa suured rühmitu-

sed meie noori. Õhinaga korraldusid keskkoolide vanemate klasside õpilased kompaniideks ja rühmadeks, võttes enese peale tegelikku omakaitse-teenistust, vahiteenistust ja öiseid valvekordi. Veel täielikumalt reageeris sportlaskond linnades sellele liikumisele, kus mitmel pool asusid seltside ruumidesse raioonistaabid ning esimestel segasematel päevadel moodustasid löögivalmis rühmad oma vanade sõjavilunud juhtide eestvõttel. Nõnda tõusis ellu üks tugevamaid kaitseliidu koondusi pealinnas sp.-selts „Kalevi“ juures, kus rõhuv enamuse on noorte käes.

Ka küpsem osa õppivast noorsoost on innu-

Skoutide väljakõik tegevuses.

kalt tegevuses olnud kodanikkude isekaitse alal. Tartu ülikooli kodanikkond — ligi tuhande noore ümber — koondus erimalevatesse, agara osavõtuga kõigist harjutustest ja laskekursustest. Samuti on Tallinna tehnikum annud mitu kompaniid tegevaid kaitseliitlasi, kelle esinemised paaril avalikul väljaastel on näidanud lootusrikkaid tagajärgi.

Kaitseliidu keskjuhatuse edaspidise tegevuse hulgas peaks esikohal olema eriline tähelepanu kõigile neile noorte kodanikkude koondustele, nii-

gelik põhjendaja Inglise kindral Baden-Powell, kes juba paarkümmend aastat tagasi tegi esimesi katseid boy-scoutismi tegeliku arendamise alal. Selle süsteemi peamõtteks on olemasolevate isetegevuse tungide ärakasutamine igas normaalses poisis kõige laiemaks enesekasvatuseks. Igas 10—15-aastases poisis on suuresti arenenud teatavad kalduvused sõjakusele, laagriule, spordile, rännakutele, juhtumiste otsimisele jne., milliste kalduvuste õigetes roobastesse juhtimine ja õigetes piirides pidamine on kaunis raskeks ülesan-

Skoudid signaliseerimas.

hästi materjaalsete tingimuste, varustuse ja muu võimaldamises, kui ka moraalse mõju suhtes, viimase all mõeldav peajasjalikult igasugune propaganda meie omariikluse mõtte kõrghoidmiseks, mis tõotaks veel enam laiendada ja süvendada noorte osavõttu sisekaitse ettevalmistusest. ... Peale olemasolevate sidemete meie noorsoo organisatsioonidega on kaitseliidu tegevusest võrdlemisi kõrvale jäänud üks Eesti organisatsioonidest, mille tegevuses ja sihtides on mitmeid huvitavaid ühisjooni selle tegevusega, mida on juhtimas praegu riikline kaitseliidu organisatsioon. Mõtlen nimelt Eesti skoutide liikumist, mis on alustatud oma varemates avaldustes juba 1917. aastal, kuid oma kõrgustipule liigete arvult ja tegutsemise ulatuse poolest jõudnud 1922. aastal, kus tegevaid skoute loeti üle Eesti 7500 ümber.

Teatavasti on skoutluse idee ülesvõtja ja te-

deks harilikule kodu- ja koolikasvatusele. Baden-Powell kestvate uurimiste järele põhjendas oma süsteemi just neile noorte kalduvustele, seada noort inimest niisugustesse tingimustesse, et rohkem materjaali andes neile kalduvustele ühtlasi arendada noorest loodustarmastavat, orienteerumisevõimulist ja igapidi aktiivset riiklikult-mõtlevat kodanikku, kelle hooleks ilma erilise kestva ettevalmistuseta võib hiljem jätta riigikaitse.

Skoutluse idee oli põhjendatud õieti ja terve liikumine on Inglismaalt laiali lagunenud üle ilma. Liigete üldarv igas ilmajaos tõuseb üle paari miljoni, kellel on oma laialdane keskorgaan alalise sideme pidamiseks kõikide maade skoutide vahel ja pea iga paari aasta tagant suured „jamboree'd“, kuhu koondub igast ilmakaarest tuhandeid organisatsioonide edustajaid ühiste pidustustele, võistlustele sportlistes ja puhtskoutlistes eriainetes ning konverentsideks.

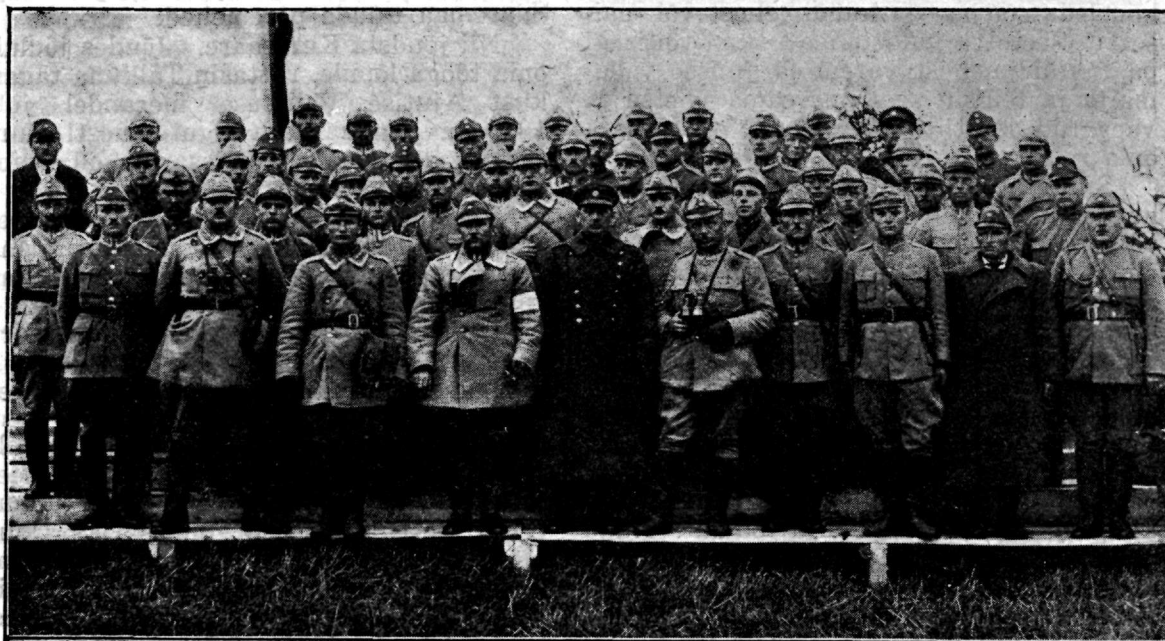
Eesti skoutluse viimaste aastate arenemine ei ole näidanud tõusu. Põhjuseks on peamiselt juhtide puudumine, s. o. niisuguste pealikute puudumine, kes oma täie tööjõuga saaksid pühendada liikumisele. Sest skoutlus on teravalt piiritletud ajajärgu-liikumine, laias ulatuses kohane olles ainult noortele vanuses 10—18 aastani. Ja nõnda oleme näinud, et juhtide-asjaarastajate juhutamisel on skoutluse laine lõõnud kõrgele neil aastatel, kus teatav noorte juhtide kooseis on jõudnud oma täiele vilumusele —

malusi laiemaks tegutsemiseks. Peaks meele tuletama Inglise skoutide suuri teeneid ilmasõja algul, kus sealne keskorganisatsioon sõjakuulutamise järel mõne tunniga organiseeris tervel Inglise lõunarannal suurepäralise valve Saksa õhukallalitungide vastu, mis tol ajal igal ööl olid ähyardamas Inglise pealinna — Londoni. See sai võimalikuks üksi selle suure hoole läbi, mida näitas Briti valitsus oma noorte kodanikkude suurema organisatsiooni — boy-scoutide vastu.

Kuid siiski ei ole skoutlus militaristline asu-

Otepää manöövril.

Foto Aken!

Kaitseliidu pealikud manöövril. Esimeses reas keskel kaitseliidu ülem kol. J. Roska (valge käeside-mega), temast paremat kätt kaitseliidu staabiülm kol.-leitn. J. Vende.

17—20 aastani, kuid kuna siis elu nõuab inimest juba iseseisvale võitlusele, huvid mujale valguvad, siis jäävad vilunud pealikud kõrvale senisest ideelisest tegevusest ja terve liikumine omandab langemise tendentsi, sest üksikud etteotsaasuvad noored, ehkki neil on paari tegevusaasta praktika, ei suuda ikkagi anda tarvilikku hoogu. Vast alles siis, kui skoutluse tegelik käsitus ja meetodid uutel omandatud, algab jälle elavam tegevus ning täienevad rühmad, keeb suviti laagrielu, arenevad matkid mööda kodumaad ja skoudimängud lauludega.

On terve rida tegevusharusid, mis eeldaksid kõige lähemat koostööd praegu Eestis tegutsemasoleva paarituhanda skoudi ja kaitseliidu organisatsiooni vahel, lubaksid riigi huvides süvendada ja laiendada seda liikumist, temale anda või-

tus. Koostöö riigi sisekaitse ja skoutide maleva vahel ulataks meie tingimustel kõige pealt igasugusele sideteenistusele, kuna on olemas pea iga linna malevates rühmad skoute jalgratasel, Tallinnas ja Tartus ka ratsarühmad. Igapäevaste skoutliste tegevusharude hulka kuuluvad ka telefoni- ja raadioasjandus igasuguses vabaõhulises olukorras. Neid saab kaitseliit kasutada kõige laiemas korras, samuti on skoutluse rühma tegutsemises alati pikemad eelharjutused ja skoudimängudes tegelik käsitus signalisatsioonil. Sideteenistuses, signalisatsioonil ja peale muu laiaulatuslises sanitaarteenistuses oleks peamised võimalused viljakaks koostööks skoutidel ja kaitseliidul, mille pärast tohiks oodata lähema kontakti loomist nende vahel.

Saaremaa mäss.

Isiklised mälestused ja elamused.

V. Neggo.

See oli 1918. a. detsembrikuu esimestel päevadel, kui jala mööda poriseid maanteed, läbi pimedate ööde ja vihmaste päevade vantsisin pikka teed Kuivastust Kuresaare poole, et seal täita haridusministeriumi poolt minu peale pandud ülesannet. Aeglaselt järgis küüthobune mõne kohvriga; toiduta, kurnatud loom ei jaksanud pea sedagi koormat vedada, mis veel kõneleda sõitjast ja küüdimehest või -naisest! Seetõttu jõudsin alati tund või isegi paar küüdimehest varem järgmisse vallamaija ja tellisin seal uue sama viletsa ja vaevatud küüthobuse valmis, et jätkata oma reisi.

Siin-seal jalgu puhates saame nii mõneganegi jutule. Viletsus ja nälg ja ei ühtegi väljavaadet parema tuleviku peale. Enne olime jõukad, — kes pidas kodus talu, kes rändas suveks „suurele“ maale ja teenis kraavilõikamise, kännujuurimise, katuse tegemisega või muu tööga ilusat raha, võis kodus perekonda toita, talveks jalad seinale toetada ja lakke sülitada; kes teenis Saaremaa rohkearvulisel purjelaevastikul ja suurematel väljamaal käivatel aurikutel, nägi ilma ja maailma, vedas pisut salakaupa ja elas rahulikult ja jõukalt. Nüüd aga, venelane võttis pea kõik, mis oli; tuli sakslane ja võttis viimase, viimase heinakörre ja seapõrsa, viimase vilja ja looma, vankri ja ree, tihti isegi riide seljast. Jäi tarvitada veel ainult see, mis isegi sakslase jaoks näis sootuks kõlbmatu.

Jah, nüüd olla Eestil oma riik, kuid parunid valitseda seda; ei tea, miks neid „hallideks“ peaks nimetatama, — kas nad kõik hallpead on, või kuidas? Aga olgu nad isegi „hallid“, paruniteks jäävad nad siiski; kas ei ole nad meid veel küllalt kurnanud ja röövinud? Nüüd olla kuulda, et nad tahavad venelastega sõda pidada ja selleks meie mehi mobiliseerida. Mis meie naised-lapsed siis peale hakkavad, kui mehed sõtta viiakse? Ja kas ei ole siis juba küllalt sõditud ja verd valatud? Ning kelle jaoks peaksime sõdima? Saksa parunite eest Venemaa vastu? Ei tule meile meelegi! Sõdigu ise, kui nad jaksavad! Ja, mis oli meil Vene aegu viga, kas ei elanud me jõukalt: oli tööd ja raha, oli leiba ja riidet. Noh, oleks veel, et Eesti enese riigi jaoks, aga parunite jaoks, ei, see on liig!

Niisugune oli arvamine, mis tol ajal valitses kogu Saaremaal. Ja see oli aru-

saadav, et ta ainult seesugune üldse olla võiski. Sest postiolud mandriga olid korraldamatud, ühtki mandri lehte ei loetud, kohalik Kuresaare leht materdas tihti „hallide parunite“ valitsust, millest saartel võõriti aru saadi, sest puudusid ju seal suured mitmesajatiinulised talud ning oli ju Saaremaa maatamees sagedasti rikkamgi kui kiviste ja kidurate põldudega Saaremaa talude peremehed.

Nii jõudsin Kuresaare. Jõudes jõuluku oma tööga lõpule, ruttasin Tallinna tagasi, kust Ajutise Valitsuse ülesandel juba 1919. a. jaanuarikuu algul uuesti Kuresaare matkasin, et komissarina olla valitsuse esitajaks koha peal.

Veendumusel olles, et tähtsamaks ülesandeks on rahvale õige informatsiooni andmine, otsustasin kohe ringreisile vallast valda asuda ja olusid selgitama hakata.

Laenasin isalt hobuse ja väikese vedruvankri ning asusin teele.

Igalpool, kuhu jõudsin, samad vaated, sama meeleolu, mida veel osavasti kasutasid üle piiri tulnud Vene teenistuses olevad eestlased Viktor Kingissepaga eesotsas, kes end nimetas Vene poolt tunnustatud Eesti valitsuse komissariks, kuna mina olevat (hallide) parunite komissar, kes oma rahvast ära andes sakste teenistusse astunud. Ning leidis küllalt inimesi, kes seda uskusid ja tõeks pidasid.

Saanud poole Saaremaad läbi sõitnud, sain kutse Tallinna Maapäeva koosolekule ilmuda.

Tallinna jõudes informeerisin Ajutise Valitsuse liikmeid olukorrast Saaremaal ja soovitasin üht vähemat Eesti väeosa Saaremaale saata, et rahvas näeks ja oma suguvendade suust kuuleks, kes on õieti Eesti riigi juht ja et Eestil on ka sõjalist jõudu, kes valmis on oma isamaad kaitsma.

Seda nõu võeti kuulda ja me leppisime sisemise kaitse ülemal polkovnik Põderiga kokku, et ta ühes minuga saajamehelise ratsasalga saartele tuleb, mobiliseeritud saarlaste ärasaatmisel abiks on, saartel väikese ringsõidu ette võtab ja siis kümne-mehelist salka Saaremaale jättes jälle mannerile tagasi läheb.

Niikaugele oleks kõik korras olnud, kuid päev enne minu ärasõitu teatas polk. Põder, et ta mõnesugustel põhjustel Valka peab sõitma ning alles nädal aega hiljem Saaremaale võib tulla.

Nii asusingi siis üksinda 12. veebr. teele Saaremaa poole.

Muhusse jõudes hakkasin kohe sealseid valdu revideerima ja kokkukogunud rahvast informeerima, nõnda vallast valda aegapidi Kuresaare poole liikudes. Muhu Hellamaa vallas oli meeleolu õige ärev. Eriti süüdistati mobilisatsioonkomisjoni, et see hellamaalastele ülekohut olevat teinud ja vähem perekonnatoitjaid väetenuksest vabastanud kui muudes saarte valdades. Püüdsin neid rahustada, lubades seda küsimust mobilisatsioonkomisjonis paluda uuesti arutusele võtta. Siiski oli jumalagajätmine hellamaalastega külm ja täis umbusaldust, mis nad väliselt näisid leppinud olevat.

Selle vastu oli Muhu Suures vallas, kus viibisin 14. veebruaril, vastuvõtt õige südamlilik ja ülev, mu kõne võeti kiiduavaldustega vastu, lauldi riigihümni ja elagu-hüüete saatel lahkusin vallamajast.

Siit jätkasin teekonda jälle oma hobusega, kes Tallinnas viibimise ajal Muhu õpetaja juures hoiul oli olnud.

Peale selle, kui 15. veebruaril olin külastanud Maasi valda, jõudsin 16. veebruari hommikul Põide Uuemõisa vallamajasse.

Rahvast oli suurel hulgal kokku tulnud. Meeleolu oli vaikne ja tõsine, nii et see mulle kohe algusest saadik silma puutus. Algasin valla asjaajamise revideerimist.

Äkki, kella poole kahe paiku, kõlises telefon. Vallasekretär, kõhn, vigase jalaga mees, kõmbib kargu najal aparadi juure.

„Mis, kes? Punased? Hoidku Jumal!“ hüüab ta äkki ja paiskab kõnetoru lauale. Äritatult, pool hullumeelse ilmega kargleb ta oma kargu najal toas ringi ja karjub:

„Kõik on otsas, kõik on otsas! Mu Jumal, kuhu ma põgeneksin, nad tapavad mu ära!“

„Mis teil viga on?“ küsin sekretärit.

„Läti punased on Muhusse jõudnud, on Kuivastus kõik maha nőttinud ja liiguvad nüüd Saaremaale!“ ähib sekretär.

„Mis rumalusi te räägite!“ Võtan kõnetoru kätte ja küsin, kes kõneleb.

Kaitseliitlased-päevapiltnikud!

Saatke igast kaitseliidu elusse puutuvast ülesvõtetest üks eksemplar Kaitseliidu staabile „Kaitse Kodu!‘sse“ mahutamiseks.

Otepää manöövrid.

Foto Akel.

Sõdurid täies varustuses.

Kõneleb Muhu kaitseliidu ülem Viira-küläst ja seletab, et Kuivastusse kokkukogutud Muhu, Maasi ja Põide Uuemõisa valdade mobiliseeritud mehed on tõrkunud mandrile väeteenistusse minemast, on kommunistlike ässitajate mõju alla sattudes ohvitser Efimovi, sõjav. ametn. Tammeli ja mitu eraisikut ära tapnud ja nõuks võtnud kõiki mobiliseerides Saaremaale liikuda ja Kuresaare linna vallutada, — „ei saa enam kõneleda, näen neid juba lähenevat —“ ja kõne on lõppenud.

Mis nüüd teha? Pean tunnustama, see tuli siiski pisut ootamata. Hakkan nüüd mind ümbritsevaid tõsiseid nägusid pisut teravamalt silmitsema ja pean veenduma, et see teade nähtavasti mitte kõigile ootamata ei tulnud. Pealegi oli sekretär oma hädaldamisega juba liig palju teatavaks teinud, et asjata oleks olnud kurba seisukorda veel varjama hakata. Nii siis seletan koosolijaile lühidalt, mis mulle praegu teatatud, ja lasen end Kuresaare kaitseliidu staabiga ühendada. Selgub, et ka Kuresaares on juba teateid mobiliseeritud meeste vastuhakkamisest ja palutakse mind viibimata sinna sõita, et selle vastu võimu organiseerimisel kaasa aidata.

Hüva. Teen korralduse vallakasakale,

et mu hobuse ette rakendaks, ja käsutan kokkukogunud rahva valla kohtusaali.

Astun saali. Mind tervitab sama tõsine vaikus, mis mulle juba hommikul silma puutus. Kuid nüüd on see juba arusaadavam, sest paljudele oli see nähtavasti juba varem teada, mis Kuivastus täna sündima pidi.

Eesti sõjamees!

Sa pead tundma oma noorema venna hinge ja tööd. Seepärast telli viibimata „Kaitse Kodu!“

Kuid, härja sarvest — ütleb Eesti vanasõna. Mitmesajalise rahvahulga poole pöördes, seletan neile pooletunnilises kõnes, missuguse kuritööga nende pojad ja vennad Kuivastes hakkama on saanud ja et neil nõu on kogu Saaremaad vallutada, ning juhin nende tähelepanu asjaolule, et see meeletu ettevõtte mässulistele ainult õige kurvalt lõppeda võib, ja seda kurvemalt, mida kaugemale nad oma asjaga peaksid jõudma, sest Eesti riigi valitsus ei jäta ühtki kuritegu karistamata. Veendumisel olles, et vahepeal on jõutud hobune vankri ette rakendada, lõpetan kõne teadaandega, et mind mu kohus nüüd Kuresaare kutsub, kus kõik abinõud vastuhakkamise mahasurumiseks käsile pean võtma.

Takistamatult, sõnalausumata lastakse mind minna. Vallamajast välja astudes leian hobuse ukse ees. Ohje hoiab keegi n. n. „maatamees“, keda arvan Tallinnas Maapäeval kuulajate hulgas näinud olevat. Vallakasakat pole näha*). Ust ja vankert ümbritseb suur trobikond mehi, kes mind, ähvardava ilmega näos, rusikasse surutud kätega, süngel pilgul altkulmu vahivad.

Ronin vankrisse. „Maatamees“ ulatab mulle ohjad ja sosistab sealjuures vaevalt kuuldavalt: „Sõitke ruttu!“

Kartes, et vahest siiski mõni meestest seda hoiatust juhtus kuulma, talitassin meelega võimalikult pikkamisi ja ükskõikselt.

„Pole viga,“ vastasin rahulikult. „Noh, vana must, hakkame siis aga jälle.“

*) Kuulsin hiljem, et hobuse etterakendamist salkkond mehi oli püüdnud takistada ja et vallakasak ähvarduste mõjul talle antud käsu täitmisest oli loobunud. Siis oli mainitud „maatamees“ kõigist ähvardustest hoolimata mulle hobuse ette rakendanud.

Takistamatult lasti mind lahkuda, olgu küll, et mind saatis demonstratiivne ja ähvardav vaikus.

Vaevalt olin vallamaja õuest välja jõudnud, kui mulle kaks rege vastu tuli. Kummalgi istus kaks talumehena riietatud meest. Kuid siiski oli selge, et kaks neist ei kuulunud kindlasti talumeeste hulka — uued lambanahast kasukad ja läkid, sallid ümber kaela, jalad tekkidesse mähitud. Ka hobuste riistad ja loogad ei olnud päris harilikud, talumeeste omad. Eriti silmatorkav oli ühe hobuseajaja käes päris eht peene, pika varrega ja nahast keelega „saksa“ piits. Kuid enne kui taipasin neile hüüda mõnd hoiatavat sõna, olid nad juba mööda ja peatada ning neile järele hüüdma hakata polnud võimalik, sest kogu see kohtamine sündis just vallamaja ees, ähvardava ilmega meestesalga silmade all. Igal hetkel võis nende tardumus rebeneda ja siis oleksime kõik kadunud olnud, liiategi veel, kus mul mingit relva ühes ei olnud. Kuid asjaolu, et see kohtamine sündis just vallamaja ees, sai neile regedel sõitjaile saatuslikuks. Nad tapeti mässuliste poolt samal õhtul Kuivastes, rööviti paljaks ja topiti korjustena jää alla merde. Need olid Kuivaste mõisa omanik Axel Buxhoevden ja selle vend Aleksander, kes kavatsesid Soome põgeneda.

Suurele maanteele välja jõudes kohtasin Tamse mõisa omanikku Wernhoffi ühes naisega, kes Muhu poole teel oli. Peatasin ja hoiatasin teda, soovitades Kuresaare tagasi sõita. Alguses ei tahtnud ta mind uskuda, kuid võttis siiski viimaks head nõu kuulda ja pääsis seega kindlast surmast, sest mässuliste salk ilmus samal päeval ta mõisa, tappis seal sealauta peitu pugunud mõisavalitseja Wesbergi ja ootas terve päeva Wernhoffi tulekut, et ka teda tappa.

Eesti föölsed!

Et võiksite alati takistamatult maitsta oma tööd vilja, tellige isamaa iseseisvuse eest võitlev „Kaitse Kodu!“

Kuresaare poole liikudes peatusin Laimjala ja Kogula valdades ja saatsin käsu välja, et mobilisatsioon on edasi lükatud ja et nimetatud valdade mehed ei tarvitse järgmiseks päevaks Kuivastesse koonduda. Samasuguse korralduse tegin ka traaditeel Kuresaare kaudu kahele

naabrivalle, kelle mobiliseeritud mehed ühes eelnimetatutega järgmisel päeval ärasaatmisele kuulusid. Seega tahtsin ära hoida mässuliste arvu liig jõudsat kasvamist. Samuti tegin neis valdades kaitseliidule korraldusi ja andsin talle juhtnööre mässajatele vastuhakkamise, relvade ja laskemoona päästmise ja Kuresaare kaitseliitlastega ühinemise asjus.

Kaitseliitlased!

Saatke kaastööd

„Kaitse Kodu!le”

Valjalas hobust vahetades ja Kõljalast läbi sõites venda hoiatades jõudsin viimaks õhtul kella kümne paiku Kuresaare.

Siin oli vabatahtlikkude mobilisatsioon juba täies hoos. Vabatahtlikkude salkade juhiks oli kaitseliidu ülema asetäitja poolt nimetatud lipnik Johanson. Linnas oli piiramis seisukord välja kuulutatud. Vanematest kodanikkudest moodustatud patrullid liikusid uulitsatel ringi. Mis sest, et neil seljas oli Jaapani süsteemi püss ja taskus Saksa padrunid! Suitsunui on ikkagi suitsunui! Ja kui Jumal tahab, minevat ju isegi luuavars lahti, miks siis mitte Jaapani püss Saksa padrunitega?! Ja moraalse mõju saavutamise mõttes oli ju asi ka päris korras. Linnas elutsevad punased kartsid püssi teise õlal ja ei teadnud ju ei Saksa padrunitest ega Jaapani püssidest midagi, samuti olid ka vaprad korra-kaitsejad päris uhked oma püssi peale, teades sama vähe, et Saksa kaliibrilise padrunitega Jaapani püssist lasta ei saa, sest suurem osa neist ei mõistnud ju laadidagi.

Kaitseliidu staabis kihas töö täies hoos. Lipnik Johanson lendas siin ringi nagu kiilist puretu ja andis kord siin, kord seal oma käske, mis talt suurt jõupingutust nõudis, sest häält ei olnud tal poole penni eest. Ei tea, missugusesse niiskusse ta selle oli jätnud. Polnud siis muud võimalust, kui sosistas oma käsu käsualusele kõrva, tasa, salapäraselt, vaevalt kuuldavalt. Kuid samal ajal välkusid ta silmad ja ta tegi käeliigutusi, nagu oleks oma käsu annud häälega, mis meele tuletab kõuemürinat. Ja nii neid võetigi. Täitmine oli täpne ja silmapilkne. Jah, need välkuvad silmad, need kortsus kulmude alt välkuvad silmad olid tugevamad ja mõjulisemad kui kõige mürisevam hääl ja kõige karmim komandooton.

Teine, kes staabis energilist tegevust avaldas, oli prof. dr. med. A. Paldrock. Suures piibus omapargitud tubakat poputades ja suurtes säärikutes sekeldas staabis ringi ja korraldas sanitaarsalka. Mobiliseeritud olid Kuresaare arstid ja apteekrid. Ja öösi kella kaheks oli hästi varustatud sanitaarsalk, mis koosnes dr. Martinsonist ja apt. abilisest Velligist, valmis teeleminekuks.

Kesköö paiku asus lipnik Johanson viie ratsanikuga teele, Muhu poole luurkäigule. Öösel kella kahe paiku liikus õpilastest, mõnest kaitseliitlastest ja nooremast ametnikust koosnev viiekümmemeheline salk mõne ohvitseri juhatusel regedel Johansonile järele. Kahehobuse kalessis järgnes neile ülalmainitud sanitaarlendsalk ja kaks telefonisti väljaaparaatidega. Vahvate lauluhelide saatel kadusid tublid mehed ööpimedusse.

Kavatsus oli nii kaugele kui võimalik mööda Orrisaare maanteed mässulistele vastu liikuda ja neid võimalikult kaua Kuresaarest eemal hoida. Järgmiseks päevaks pidi veel teine viiekümmemeheline salk moodustatama, kes siis mööda Leisi maanteed edasi hakkas tungima, püüdes sidet varem teele läinud salgaga kogu aeg alal hoida.

Ruttasin nüüd koju, et mõni tund puhata, ja hommikul kell kaheksa olin jälle juba oma vedruvankrikesel teel Laimjala poole, järele öösel lahkunud salkadele, sest 17. veebruaril olin lubanud mainitud valla asjaajamist revideerima tulla, ja ma ei tahtnud vahepeal juhtunud sündmuste mõjul oma lubadust täitmata jätta.

Eesti omavalitsus-

tegelane!

Kas arvate, et suudate
täita oma kõrget ülesan-
net, jäädes võõraks kait-
seliidu tegevusele? EI!
Seepärast tellige kohe
„Kaitse Kodu!”

Lõbusalt vurasid rattad külmanud silledal teel ja hobuse kappjade plagin kõlas elustavalt sekka. Hommik oli ilus ja värske; päike naeratas pilvita taevast ja paiskas oma kiiri kraavidesse kogunud lubivalgele lumele. Meel muutus tahtmatult rõõmsaks ja südamesse asus kindel usk heledamasse tulevikku.

(Järgneb.)

Juhtumine kuuvalgel ööl.

J. Mändmets.

Oli öö.

Külma käes paukusid heledalt aiateibad ja lagendikul kiirgasid teemandid ja pärreldasid lumejoomed kuuvalgel. Tasane kirdetuul õhkus kuuma hingeõhuna üle väljade.

Ümbruses valitses igalpool vaikus. Ei kuuldunud teelt ree krigisemist, ei koera haukumist. Kogu küla oli vaibunud nagu surmaunne; isegi tulesid ei vilkunud talude tuhmidest akendest, olgugi, et õhtu ei olnud hiline.

Umbes pool versta külast eemal kuu-siku veeres oli Rabasoone talu.

Ka selle talu aknast ei paistnud tuld. Kes aga lähedalt vaatles, nägi ometi, et tuba veel ei ole pime. Aknad olid kaetud riidega, mis suutis varjata valguse.

Ruumikas talutoas olid põrandale laotatud õled. Õlgede lademele olid pandud mitmesugused riided, nagu vaibad, palitud, ja pea alla olid asendatud kõlgastega täis-
topitud kotid.

Tuba oli soe. Õhus heljus veidi suitsu ja värskete õlgede lõhna.

Õlgedel pikutas paar meest riidest lahti võtmata, kuna lee läheduses oma püsside juures askeldasid kolm poisikest. Perenaine ühes ümmardajaga tõmbas mõdukalt koonlast takku ja vokiratta ühtaoline vurin kuuldus kui sääse sumin suvisel õhtul. Peremees istus pingil ja suitsetas pikkamisi ja mõtetes piipu.

„Sina armas Jumal, mis sellest küll tuleb. Mida me' ometi peame nägema,“ ütles tuhkjas-hallide juustega vanaema, kes istus voodi äärel. Ta näosse olid tõmmatud sügavad kortsud.

Keegi ei arvanud heaks selle peale vastata.

Eesti kaupmehed!

Tele tegevuse edu olnud Eesti iseseisvusest ja rippumatuses. Seepärast tellige selle eest seisvat „Kaitse Kodu!“

„Kas see on tõsi, et punased on tunginud Kõlu külasse?“

„Seda kõneldakse,“ vastas peremees, kelle poole õlgedel pikutaja noormees pööraski.

„Kui palju siit sinna maad on?“

„Mis ta on — noh, suvel tuleb versta

viisteistkümmend, aga nüüd talvel vahest kümme-kond. Nüüd käib tee üle Lauka soo.“

„Küllap on teised varsti siingi,“ tähendas laua kõrval pingil pikutaja sulane.

„Ega nad sinna jää,“ tähendas peremees. „Täna keskpäeva ajal kuuldusid suurtükipaugud Ihaste poolt.“

„Sina suur Jumal, mis sa kõik ei lase sündida,“ õhkas vanaema. „Eks see ole kõik meie pattude pärast.“

„Aga miks te siis eest ära ei põgene-
nud? Külast läksid ju tänagi mitmed voorid välja.“

„Kuhu see vaene inimeseloom siis läheb,“ tähendas perenaine, ilma et oleks katkestanud ketrust.

„Kuhu sa lähed, kes see sind nüüdsel ajal ootab,“ kõneles peremees. „Need, kes läksid, nagu Lampe Jaan ja Kurveniidu Andres, neil on Tallinnas omaksed. Eks nad ulualust ikkagi anna.“

„Õige vähed läksid siis külast ära?“

„Ainult paar perekonda. Kuhu sa siis ka lähedki ja kuhu sa selle kõik jätab? Mis sa seal väljaski kerjad. See peotäis, mis siit kaasa viid — kaua see sind siis toidab? Ükskõik — tulgu, mis tuleb.“

Viimasest peremehe ütelsest kuudus kohutav ükskõiksus. See tunnistas, et inimene vaatab lahtiseil silmil tulevikku, mis ees seisab mustava kuristikuna.

„Noh, pole viga, küllap neile juba pea tehakse nii sooja, et oma pead põle'avad.“

Seda lausust poisikene, kes lee läheduses puhastas püssi.

Poisikese ütelus ei väärinud suurt tähelepanu.

„See on tõsi, ega minna polegi kusa-
gile,“ kõneles üks õlgedel lamajaist. „Aga mis te teete, kui nad siia tulevad?“

„Mis me teeme? Mis miel siin teha on?“

„Eks hakake vastu,“ lausust teine poisikene.

„Kuidas me hakkame? Kahe palja käega?“

„Ei nad mõista nalja,“ kõneles sulane.

„Ei täida käsku, on sul juba enamalt kuul kerest läbi, kui õieti jõuad silmi pilgutada. Laiasaare külas tegid päris puhta töö. Abitalitaja pääsis poolalasti teiste käest. Nüüd on teine siin Reinul, aga peast üsna ogar.“

„Hea küll,“ tähendas vanem õlgedel lamajaist. „Homme hommikul olge juba kella nelja-viie ajal valmis. Siis tulevad siia ka veel teised ja lähme teele. Me

peame varakult peale lõunat tagasi jõudma. Nüüd rahule — kulub natuke puhata.“

„Eks lõpeta sa oma kedrus,“ ütles peremees perenaisele, tõusis ise laisalt püsti, ringutas, pani piibu lauale ja astus reiale.

„Viskan loomale veel kahlu heinu ette.“

Eesti raamatukogud ja lugemislauad!

Kas arvate, et lugeja ei nõua teilt lugemiseks „Kaitse Kodu“? Tellige viibimata!

Sõna lausumata tõusis perenaine, rop-sis puhtaks linaluudest oma triibulise see-liku ja läks kambri.

Äkitselt hakkas koer õues õrinal haukuma. Seal pidi keegi majale liginema. Kuuldus nagu lume krugingi.

Mehed kargasid ruttu õlgedelt ja haarasid püssid.

Tuppa tulnud peremees lükkas veidi riide kõrvale. Kogu õuepealne oli üle tõmmatud heledatest ja mustadest joontest. Mustad jooned olid tänava ääres kasvavate kuuskede varjud, kuna heledates joontes kiirgasid kuu paistel lumekristallid.

„Ei ole midagi,“ ütles peremees, „see on vana Laurisauna Jaan. Ta tulebki meile.“

Pea kuuldusid lume krugisedes sam-mud vööruse lävel.

Tuppa astus vana mees lühikeses ka-sukas. Habe oli tal lumivalges härmas. Eemalt paistis ta nagu vana sammeldanud haavakänd.

„Mis sina siis nii hilja õhtul käid?“ küsis peremees. „Eks otsi omale istet.“

Vanamees istus lee kõrvale ja laba-kindaid käest tõmmates vaatas üksisilmi poisikeste poole.

„Tulid küla poolt?“

„Ei.“

„Kust siis?“

„Tulin Kõrve perest. Lainud teised.“

„Kesse?“

„Eks pererahvas. Sulane oli üksi ko-dus. „Mis minagi siin vahin, ütles teine, „küllap lasen ka varsti jalga.““

„Kesse siis koju jääb?“

„Seda minagi ütlesin, aga tema jälle: Mis see minu asi. Jää siia, tõmmatakse kõrtpidi kõlkuma.“

„Ega siis Kõrve pool ole midagi ometi kuulda?“

„Mine nüüd, olla ju teised juba Mäe-veskil. Kaugel see sealt siis on!“

„Mis sa ajad? Mäeveskil. Siit ju sinna kõigest versta kolm.“

Põhul olijad mehed ajasid istukile. Poisikesed vaatasid aineti.

„Ega mina neid ole näinud, aga va Söödi Jaak tuli mulle vastu. Tema näinud, kui mitu vöörast meest Mäeveskile lainud.“

„Võib ju olla küll. Ega see mölder olegi siitnurga mees. On kuskilt Narva tagant venelane, või mis ta on. Eks nad ole üksteisele tuntud.“

„Kui palju neid mehi oli?“ küsis üks sõduritest.

„Ei ma tea seda ühti. Vana Jaak ütles küll — mitu meest. Ju ta siis ikka neid nägi.“

Õlgedel olijad pistsid pead kokku ja kõnelesid midagi isekeskis. Pea haarasid paar meest püssid, tõstsid kasuka kraed kõvasti üles; surusid karvamütsid kõvasti pähe ja läksid teele.

„Meie ootame siin,“ hüüdis tuppajäaja neile järele. „Katsuge pimedada kannul ta-gasi jõuda.“

Selle peale pööras ta peremehe poole.

„Kust läheb tee Mäeveskile?“

„Talitee käib meie toatsast. Kuusiku äärt mööda, siis üle sookaela ja oledki seal. Siin vahel on praegu tee hea, kõva nagu põrand.“

„Kas see koht on küla sees?“

„Oh ei. Üksik koht. Paari aasta eest tuli sinna Peipsi tagant keegi. Ivan ja nüüd peab seda.“

„On ta punaste sõber ja poolehoidja?“

„Kust me seda teame. Ega saa õieti teise keelestki aru. Käid seal, jahvatad oma seki, mis sul siis muud asja.“

Riigi- ja omavalitsus-asutused!

Teie vastutusrikas töö nõuab, et seisaksite kursis kaitsejõu tegevusega. Tellige viibimata „Kaitse Kodu“.

„Kuule, vanamees,“ hüüdis õlgil lamaja äraminejale külalisele järele, „hoia, et sa sellest kellelegi sõnagi ei kõnele.“

„Taevake, mis minul nüüd asja. Ei mina tee oma suudki lahti.“

Kuusiku äärt mööda käis talitee. Pa-hemal pool ulatas legendik nii kaugele kui silm võttis, eredas kuuvalges. Kui vaata-

sid aineti, siis nägid esmalt suurt lina, mille külge õmmeldud miljardid teemandid ja milles nüüd kuukiired sätendasid. Kui aga silmitsesid kauemini, siis tõusid siit ja sealt saladuslised kujud, mis liikusid ja kiirelt karglesid edasi-tagasi.

Eesti töösturid!

**Teie töökojad töötagu
alati Eesti majanduse
eduks. Tellige selleks
kaasamõjuv „Kaitse
Kodu!”.**

Vastu nägu käis tuuleõhk, mis heitis silmi soola, nii et pisarad veeresid külmast kahtuvatele põskedele.

Paremal pool tee kõrval hoogas roheline madal kuusik mõnusat soojust. Siin ulatasid värisevad varjud tihti üle tee ja eemalt paistis nagu oleks keegi püsti seisnud tee kõrval.

Ümberringi haigutas pärani lõugadel vaikus.

Teed mööda ruttas poisikene Arnold Ring.

Ta oli salaja tulnud talust, kus nad ööd viitsid. Teda ajas taga kange himu näha neid punaseid, ta tahtis üles lugeda, palju neid seal veskis on. Seda peab ometi teadma, kui hommikul koidu ajal nendega lahing tuleb.

Seda peab teadma, sest sõjamehel peab olema oma vastase kohta ometi karvapealsed teadmised.

Ta ruttas.

Lume krugisemine kuuldus ta kõrvus valju mürisemisena. Tema arvates pidi see hääl kostma mitme versta kaugusele.

Ta püüdis astuda tasa, kõndis tee kõrval, kus lumi oli tuher.

Vahest kuuldus metsast sabin. Võib olla, ehmus mingi magaja metsloom. Aga õigem: vist langes oksalt lumetükk.

Igakord jäi Ring seisatama ja külmast hoolimata tundis ta palges laialilagunevat soojust.

Seal nägi ta: keegi seisab tee ääres. Mis tal käes: püss või kepp? Ring jäi kuuse varju. Ta liigutab. Ei, ta seisab paigal. Võib olla on nad juba teele välja pannud vahid? Aga ta seisab ikka paigal. See oleks pidanud teda ometi nägema, sest ta tuli kuuvalget teed mööda. Ring ootas. Ei, see on jällegi vari — nüüd nägi ta seda selgesti. Kui kuu vajuks madalemale, venis vari ka pikemaks.

Ring läks edasi.

Ta jõudis soo peale.

Siin oli lage, ainult siin ja seal kasvasid mätaste otsas vaevalised kasejässid. Nüüd olid need lehtedeta ja nende varjud olid läbipaistvad — hõredad. Kuu oli vajunud metsa peale, ta oli ehk veel umbes kolme mehe kõrgusel.

Mõnest kohast paistis lumest kuivanud vormioks.

Soo järel tuli kallak maa. Tee läks mäele ja seal oligi veski. Ta tiivad paistisid kuuvalgel nagu käed, mis välja sirutatud millegi püüdmiseks või koguni armupalumiseks. Sealsamas veski kõrval majakene, mille aknast vilkus tuli.

Ring jäi seisatama puude varju. Ta süda tuksus märatsevalt. Need põksud kuuldusid kui vasara löögid.

„Seal nad on,“ sosistas ta enesele. „Kuidas ma nüüd küll teada saaksin, kui palju neid on? Tal oli soe, aga hirmu ta ei tunnud.“

Pikkamisi lähenes ta majale. Ta juhtus isegi kollasele tulejoale, mis talle tõi teateid saladusliku maja sisemusest.

„Kui ma näeksin neid, siis teaksin kohe, kui palju neid seal on.“

Ta lähenes majale sealt otsast, kust heitus kaugeleulatav vari õuele. Pikkamisi ja väga ettevaatlikult hiilis ta mööda seina äärt aknale. Nüüd oli ta juba nii ligidal, et oleks käega ulatanud valguse paela, mis tuli toast ja jooksis üle õue lume.

Veel veidi, ja ta oligi akna ääres. Tundus käe vastu toast raami vahelt soe õhk. Isegi jutukõmin kuuldus.

Ring vajutas käega südame vastu. See tuksus ju nii pööraselt. Selle löökisid võiks ka tuppa kuulda.

Eesti kodanik!

**Nõua igast raamatukogust,
igalt lugemislaualt,
igalt raamatukaupluselt
ja igalt lehemüüjalt
„Kaitse Kodu!” See sunnib
neid seda endale
muretsema!**

Õiendas kaela. Nüüd nägi ta akna all lauda, laua peal väikest lampi. Sealt paistis pooleni talle mees, kes tõstis midagi suu juure. Nad pidid küll sööma või jooma. Ta küünitas veel. Nüüd nägi ta selle punases habemes nägu.

Kord-korralt läks poisike julgemaks. Enne kui ta õieti arugi sai, nägi ta ka teistki meest ja eemal seina ääres veel kaht lamamas. Nüüd silmas ta juba

kogu sisemist ruumi. Pahemal pool seina ääres oli valge ahju külg, selle ääres voodi, kus inimesed sees liigutasid. Küllap need on küll pererahvas.

Seest kuuldus äge jutukõmin.

Kui hea oleks kuulda, mis nad kõnelevad.

Ettevaatlikult surus Ring oma kõrva klaasi ligi. Ta kuulas ahnelt, püüdis neelda iga sõna, aga aru ei saanud.

Ah, kuidas segas see südame tuksumine.

Seal äkitselt — seest surus punase habemega mees oma palge ka vastu klaasi.

Oli seest midagi nähtud, mis osutus kahtlaseks.

Ruttu kükitas Ring maha.

Aga enne kui ta midagi sai pikemalt mõelda, prantsatas uks lahti ja koer jooksis õrnal õue.

Ring hoidis kinni hinge.

Esmalt jooksis koer kuusiku poole. Kuuldusid sammud. Ässitati. Pea tuli koer tagasi, tegi tiiru ümber maja ja leidis üles poisikese, kelle peale ta hakkas vihaselt haukuma.

Veel ässitati.

Ring surus end seina vastu. Ta ei kartnud, ei tunnud hirmu. Oleks ometi midagi käes. See pagana koer! Aga loom, märgates poisi argust, võttis sellest südant.

Ta tungis lähemale.

Juba lähenes maja otsast talle paar meest. Need tulid esmalt argelt, ettevaatlikult, aga nähes poisikest, haarasid tal kraest kinni ja vedasid enda järele tuppa.

Nüüd olid nad kõik jalul. See oli, nagu oleks visatud kont näljas koertele, kes seda püüavad ahmida üksteise eest. Kes sa oled? Kust tuled? Oled salakuulaja! Me' laseme su maha, kui sa ei ütle, kus on su seltsimehed — ähvardused, meelitused, küsimised ja pärimised sadasid vahetpidamata. Ring ei vastanud algul sõnagi, vaid silmitses ümbrust.

Ta oli väikeses toakeses, mille seinad aastate eest krohvitud ja kust see nüüd paiguti maha pudenenud. Krohvivitsad paistsid peenikeste küljekontidena. Seinal oli mõni Vene ajakirjast välja lõigatud pilt. Kapp, voodi, laud akna all ja mõned toolid — see oli kõik.

Voodis ajas istukile paksuvõitu uniste silmadega mees. Ta silmitses Ringi. „Ei meie külast ta küll ei ole,“ sõnas mees. „On küll salakuulaja, kes hiilis akna taha.

Räägiti ju, et Tallinnas antud koolipoistele püssid kätte.“

Ta hääles värises halvaks panev, vihane toon.

„Noh, kaugele sa meist juba teateid ei vii,“ lausus säärsaabastes, võika vaatega, üle näo habemesse kasvanud mees. „Sa, poiss, unustasid vist, et on sõjaaeg. Nii-sugused võiksid parem liivaaugus mändida. Sa ei vasta siis, mis su käest küsiti?“

Ring ei lausunud sõnagi.

„Hea küll! Teeme lühidalt.“

Ta pööras meeste poole.

„Tõmmake kasukad selga. Viime ta toa taha hangele. Saad sa sellest aru?“

Ring ei saanud aru. Ta ei tunnud hirmu. Ta oleks tahtnud siit heameelega ära minna, aga nad hoidsid ta kinni. Kuidas siit ometi nende käest ära pääseks.

„Me laseme su maha. Hange peal laseme sind, nagu koera,“ karjus mees talle kõrva. „Kui sa aga kõik meile üles räägid, kus teie mehed on, kui palju neid on, siis jätame su ellu. Sa võid meie juure jääda ja sul on siin hea.“

See kõne nagu äratas Ringi unest. Ta teadis ju küll, kus tema mehed viibivad, teadis kõik, sest ta oli juba nädalapäevad sõduriks. Need siin olid vaenlased, nende vastu oli ta välja astunud. Needsamad olidki isamaa ja rahva vaenlased.

„Kas sa ei kuule?“

Oi — ta kuulis väga hästi. Ta peaks kõnelema. Mida? Nende käest juba ei pääse. Nad lasevad maha, hangele jääb ta surnukeha. Tal lõi süda äkitselt valutama: oleks ometi ema siin, isa, sõbrad! Mitte kedagi ei ole. Mitte kedagi.

Äkitselt haaras tugev käsi toorel jõul tast kinni.

„Hea küll, sa ei taha, ei taha. Oleme sulle annud küllalt aega mõtlemiseks. Nüüd on mu kannatus otsas. Aga ega me' su riideid riku, võib olla neid läheb meilegi vaja. Võta riidest lahti!“

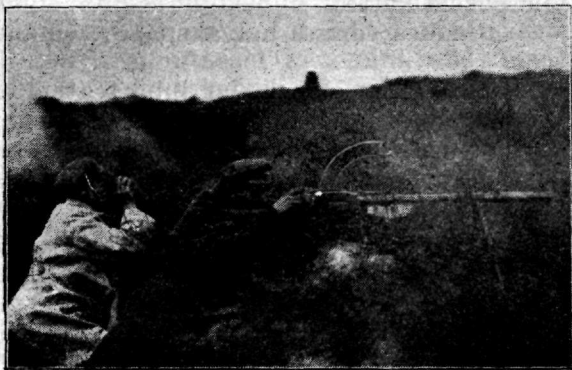
Ring vaatas enese ette. Ta mõtles: Oleks mu ema siin, ta näeks. Tal hakkas tuline kahju, kurbus, et ta enam temaga kokku ei saa. Kui hea ta oleks tema vastu.

Jõhkralt tõmbas mees ta nõobid lahti, nii et mõned lendasid põrandale. Seljast kisti pinsak, niisama ka püksid. Ta lükati toolile ja jalast kisti saapad. Nüüd oli ta nende ees särgiväel. Nad irvitasid poisikest, kellel hakkas külm ja kes ei suutnud tagasi suruda värinahooget.

„Sa ei taha ikkagi kõneleda?“

Otepää manöövrid.

Foto Akel.

Kergekuulipilduja tegevuses.

Võib olla, otsivad seltsimehed teda taga, hüüavadki, sest nad ei teadnud, kuhu ta kadus. Võib olla mõtlevad nad isegi seda, et ehk põgenes ta ära. Ehk hakkas kartma, kuuldes, et vaenlane on lähedal. Kui inetu see oleks nende poolt. Nii nad ei tohiks kuidagi mõtelda. Kui kahju, et nad seda ei tea, et ta on praegu siin.

Paar meest võtsid ta enda vahele ja viisid uksest õue. Teises käes olid neil püssid.

„Kas maksab?“ küsis üks, kes tuppa jäi.

„Sinul ei ole siin asja seletada. Marss!“

Õues tundus külm. Nagu oleks kukkunud äkitselt ülepea jääkülma vette. Ei jäänud ihul vähematki kohta, mida poleks puutunud külm oma käega. Ainult jalgadel oli soe. Nagu oleks kõndinud mööda kuuma rauda. Nii palav, et tegi otse valu. Oli tuhker lumi nagu jahu — aga ka see ei olnud nüüd külm. Nüüd ei olnud üldse enam külm, vaid lõõtsus kuumust, nagu lõõmava ahju suust.

Nad viisid ta sammu sada majast eemale tee ääre lume sisse.

„Seisa siin. See on sulle liiga aus surm, päris sõjamehe surm. Oleksime pidanud su üles pooma. Aga olgu.“

Nad jätsid Ringi tee ääre ja astusid ise parkümmend sammu tagasi.

Seal läks äkitselt allalangev kuu paksu pilve taha. Ilm muutus hämaraks, nagu oleks valgusele ette tõmmatud tume kotiriie.

Siin ei olnud mingit mõtet, mingit kavatsust. Niipea kui Ring vabanes nende käest ja nad tagasi astusid sammu paari, keeras ta ümber ja pistis jooksu. Ta hüpples siia-sinna, nii nagu ta oli seda õppinud vainul siis, kui lapsed üksteist püüavad.

Ta järel kuuldusid paugud, ta kuulis, kuidas kuulid vingudes teda taga ajasid, aga ta jooksis. Jooksis läbi tuhera lume üle lagendiku. Juba oli ta metsa veerel, põõsaste vahel, nüüd varjasid teda juba helehohelised soojad kuused. Veel kostsid paugud, ta kuulis enese taga nagu ähkimist, tundis väljasirutatud kätt. Aga nüüd — nüüd oli juba tihe põõsastik. Ikka oli ilma üle laotatud hämarik. Aga sellest polnud siin ka lugugi, sest kuu oli alla läinud, vähemalt ei lubanud teda ilma valgustada rohelised kuused.

Ring jooksis edasi ühe hingega. Nüüd jõudis ta uuesti lagendikule. Ei olnud midagi kuulda. Vaikne ümberringi. Ta ärkas nagu unest. Kas on külm? Ei. Mitte sugugi. Ta seisatas silmapilgu. Nüüd jooksis ta mööda kuusiku äärt. Oligi siin tee, kõva tee, mille peal tallad krugisesid. Siin oli parem joosta kui pehmes lumes.

Siin ja seal löi ta seisatama. Ons tee kõrval inimene? Mis see mustab seal puu ääres? Varjud. Neid oli nüüd hoopis vähem kui ennemalt. Need olid ainult seal, kus mets hõredam ja kust suutsid läbi tungida loojeneva kuu kiired.

Äkitselt kerkis ta ette aed, siis maja. See oli ju sama talu, kuhu ta oli ennist jätnud seltsimehed.

„Kes seal on? Pea, seisa! Ma lasen!“

„Mina, Arnold! Mina olen! Kas sa ei tunne? Ma olen Ring.“

Tal oli hea meel. Suur rõõm täitis hinge.

„Sina? Oled sa hull? Sa oled ju paljas,“ ütles seltsimees juure astudes.

Selle oli Ring unustanud.

„Tule ruttu tuppa!“

Toas kargasid kõik püsti. Ons see vaim?

„Poiss, oled hulluks läinud!“ hüüdis Andres imestades, vaadates poissi, kelle jalad löid punetama veripunaselt ja kes nüüd külma käes lõdises.

Eesti põllumehed!

Et võiksite olla ise oma peremehed, tellige oma-kaitse küsimusi selgitav „Kaitse Kodu!“

„Kus su riided on?“

„Neid on seal kõigest neli meest,“ ütles ta rõõmsalt. „Ma vaatasin aknast sisse. Ega nad poleks mind kätte saanudki, aga see pagana koera raisk.“

Välismailt.

Soome kaitseliit.

Paljudes riikides on reserveid ettevalmistus sõja korraks päevakorral. Soomes on see laiem ulatusega ja kindlal alusel. Nii on seal tähtsamaks organiseeritud reserviks — kaitseliit, mis alalise sõjaväe kõrval on teiseks vabariigi relvastatud jõuks. Ametlike teadete järele kuulub praegu kaitseliitu 100 tuhat meest, s. o. neli korda rohkem, kui alalise sõjaväkke.

Varsti peale suurt Vene revolutsiooni, märtsis 1917. a. sai Soome kaitseliit oma alguse, kuid kuni 1918. a. kevadeni tuli tal segaste olude tõttu pörandaaluse organisatsioonina tegutseda. Alles 1918. a. kevadel tunnistati kaitseliit Soome seaduslikuks kaitsejõuks.

Tegevliikmeid on kaitseliidul üle 70 tuhande. Vastu võetakse ainult riigitruusid kodanikke 17—45 aasta vanuseni, üle 45 aasta vanad mehed loetakse passiivliikmeteks ja nad moodustavad varu. Kaitseliitu peetakse ülal nii riigi kui ka seltskonna poolt, sealjuures ei lepita mitte üksnes rahalise toetusega. Kaitseliit koosneb kõigist väelikeidest, nagu: jalg-, ratsa-, kahur-, tehniline ja merevägi. Relvad annab sõjaministeerium ja iga kaitseliitlane saab omale kodus pidamiseks vintpüssi ja padruid. Riidevarustuse kindlaksmääratud vormi järele peab iga kaitseliitlane omal kulul enesele muretsema. Seks annavad toetust omavalitsuse ja riigi asutused.

Seltskonna abi avaldub terve rea organisatsioonide läbi, mis kaitseliidule abi annavad ja tema eest hoolitsevad. Niisuguste organisatsioonide eesotsas seisab „Lota Svärdi“ nimeline üleriikline naisühing. Kui tugevasti seltskond kaitseliitu isegi kõige kaugemas Soomemaa nurgas toetab, seda võib kohe tähele panna. Ükskõik, kus kaitseliitlased omi harjutusi peavad, kõik mahutuse ja toitlusküsimused lahendatakse „Lota Svärdi“ kohaliku naisorganisatsiooni poolt.

„Lota Svärdi“ naisühing juhatab toidu- ja riidevarustuseladusid ning sanitaarasutusi. Peale selle on tal ülesandeks tarvisminevat rahalist abi muretsema. Selle tõttu, et seltskond kaitseliidu vastu sügavat huvi tunneb, on kerge toetust saada.

Kaitseliidu töö jaotus on siis järgmine: mehed teevad peajasjalikult õppustega tegemist, kuna majandusaparaat naiste hoolde on jäetud.

Kaitseliidu salgad on organiseeritud territoriaal-süsteemi järele ja iga salk kannab vastava maakoha nimetust. Kaitseliidu salga ülema nimetab ringkonna kaitseliidu ülem. Salga staabi moodustab neljaliikmeline valitav staap, mis kohe peal valitakse ühe aasta peale. Soome vabariik on jaotatud 21 kaitseliidu ringkonnaks. Ring-

kondade ülemad nimetab kaitseliidu ülemjuhataja, keda omakord nimetab vabariigi president — kõigi sõjaliste jõudude ülemjuhataja. Ringkonna staap valitakse samuti ühe aasta peale.

Kaitseliidu ülemjuhataja allub vahetult vabariigi presidendile. Ülemjuhataja staap koosneb ül-juhataja abist ja staabi osakondade ülematest.

Eesti seltsid ja organisatsioonid!

**Teie peate meie seltskonna kasvatama rahvusliseks ja riigitruuks!
Tellige kohe „Kaitse Kodu!“**

Üks kord aastas — jaanuarikuul — peetakse kohtadel kaitseliidu aastakoosolekuid, kus valitakse staapide liikmeid, revideeritakse majandust jne. Veebruarikuul peetakse samasuguse päevakorraga ringkondade koosolekuid, kus valitakse märtsikuus peetavale üleriiklisele kaitseliidu päevale saadikuid.

Kaitseliit peab õppusi sõjaväe määrustikkude ja eeskirjade järele. Esimene ja peamine asi, mida kaitseliidus õpetatakse, on laskmine. Kui kaitseliitlane laskmise katse edukalt on sooritanud, saab ta püssi ja padruid, mida tal õigus on kodus pidada.

Kuulipildujad asuvad ringkondade staapides ja antakse ainult õppuste ajaks välja. Kaitseliitlaste-rivimeeste õpetamine jaguneb kolme järku: Esimene järk — tutvumine püssiga ja laskeõppus. Esimesest järgust teise viiakse üle neid, kes väliteenistuse tähtsamaist osadest katsed sooritanud. Kolmandasse klassi, — kui kehalisest ettevalmistusest katsed sooritatud, nagu 100—1500 meetri jooks, kõrgushüpped, ketta- ja odaheitmine, mängud jne.

Nagu sellest näha, on spordi peale Soome kaitseliidus suurt tähelepanu pööratud. Kolmandase järku kuuluvad ainult noored mehed, kuna vanemad esimese või teise järgu alla käivad. Sagedasti peetakse ringkondadevahelisi võistlusi, kus esimesel kohal on märkilaskmine püssidest. Ka suusasport on kaitseliidus käesoleval ajal hästi arenenud. Väga huvitavad on ka suusavõistlused ühes laskeharjutustega, mida järgmiselt toimitakse. Võistlusest osavõtja, kes teatava numbriga ära märgitud, leiab läbijooksu teel kusagilt märgid, mis tema numbriga ära tähendatud. Oma numbri peale sattudes, laseb suusataja ja jätkab jooksu edasi. Lasketagajärjed arvatakse välja kaunis keerulise vormeli abil, kus arvesse võetak-

se kolm elementi: osavõtja vanus, jooksu kiirus ja laskmise tabavus. Selle vormeli abil võib ka see, kes vanemas eas, hea laskur, kuid mitteosav suusataja, ikkagi esimesele kohale pääseda. Sar-nased võistlused on väga populaarseks saanud ja tõmbavad suurel määral osavõtjaid ligi, olles ühtlasi heaks õppekooliks.

Mootoritega ümberkäimise oskus ja nende ehituse tundmine on Soome kaitseliidus, nagu igalpool Soomes, suuresti laiali lagunenud.

Õppusi peetakse kaitseliidus vähemalt üks kord nädalas. Ringkondade kaupa peetakse üldiseid taktilisi õppusi ja sügisei manöövreid.

Kõik tegevkaitseliitlased jagunevad oma teadmiste suhtes kahte kategooriasse: I kategooriasse need, kes eksamid edukalt sooritanud, II — kes seda mitte pole suutnud. I kategooria jaguneb kahte klassi: 1. klass — vanuses alla 40 a. ja kõlbulikud riviteenistusse, 2. — üle 40 a. vanused, kuid ka kõlbulikud riviteenistusse.

Oma juhte saab Soome kaitseliit suuremalt jaolt kaadriväest. Kaitseliidu ohvitserid jagunevad kolme järku: 1) reserv-ohvitserid, 2) alalisväge ohvitserid, kes määramata aja peale puhkusele lubatud ja 3) kaitseliitlased, kes lühikeseajalised kaitseliidu ohvitseri ettevalmistuse kursused edukalt lõpetanud ja seega kaitseliidu ohvitseri kutse omandanud. Allohviteride ettevalmistamine sünnib erikursustel.

Olgu siinkohal veel tähendatud kursustest, mis „Lota Svärdi“ organisatsiooni õpilaste poolt läbi võetakse. Need kursused jagunevad nelja osakonda. Igal naisel on võimalik end spetsialiseerida ühel nendest. Osakonnad on järgmised: 1) kõõgiosakond, kus peaaesjalikult rõhku pannakse väliköökide ja väljas, tulel, söögivalmistamise viiside peale; 2) riietamisosakond — pesu õmblemiseks ja välirännakute jaoks riiete valmistamiseks; 3) sanitaarosakond — haavavate ja haigete eest hoolitsemiseks ja 4) rahaosakond, kus õpetatakse, kuidas kaitseliidu heaks inimestelt raha koguda ja kogutud summasid valitseda. Nii on siis Soome kaitseliidus naine perenaiseks ja hooldajaks, mees aga sõduriks.

E. Meos.

Läti kaitseliidust.

Läti kaitseliidu ülem kol. Bolstein võttis „Latv. Kareivis“ kaastöölise jutule, kellele ta muu seas seletas järgmist: Võrreldes Eesti kaitseliidu moodustamist Läti omaga, peab tähendama, et Läti kaitseliit kasvas järkjärgult, kuna Eestis see loodi ühekorraga.

Meie väiksed kaitseliidu salgad maal olid al-gul ainult politsei abilisteks. Aegamööda omandas kaitseliit teise tähenduse. Kaitseliidu organiseerimise kava, mis saeimile esildatud, ei ole seni veel kinnitust leidnud. Siseministeriumi kaitseliidu osakonna poolt on kõigile kaitseliidu

osadele Läti, Eesti ja Soome kaitseliidu organisatsioonide põhikirjad välja saadetud, mida kaitseliitlased ise läbi arutama peavad, et siis kaasaolevatel ankeetlehtedel oma arvamist avaldada. Praegu on Lätis umbes 560 kaitseliidu-osakonda 30.000 kaitseliitlasega.

Iseäranis suur tähtsus antakse kaitseliidus laskeharjutustele. Igas rügemendis korraldatakse laskevõistlusi. Rügemendil on ka oma ratsaeskadronid. Raskendatud on side loomine, sest selleks puudub raha. Mõnes kohas, kus see hädatarvilik, on siiski telefoniliinid ehitatud.

Praegused kaitseliidus tarvitusel olevad püssid on täiesti vanad. Kavatsus on uusi, Inglise tüüpi, püsse muretseda, millede ostmiseks kaitseliitlaste keskel korjandus toime pannakse.

Sel teel ostetud püssid loetakse kaitseliitlaste eraomanduseks. Juhtumisel, kui isik kaitseliidust välja astub, ostab kaitseliidu osakond temalt püssi tagasi.

A. Tr.

Eesti sportlane!

**Terves kehas terve
vaim! See seisab ka
„Kaitses Kodu!“ lipukir-
jas. Seepärast tellige ta
kohe!**

Kaitseliidu ankeet Lätis.

Läti siseministerium, soovides teada, kuidas kaitseliitlased ise oma organisatsiooni peale vaatavad ja missugused muudatused või täiendused seal soovitavad oleksid, on kõigile kaitseliidu osadele välja saatnud küsimislehe, mis sisaldab 15 küsimust. Küsimused on muu seas järgmised: Kui palju on kaitseliitlaste hulgas talunikke, asunikke, maatamehi ja kindla elukutseta isikuid. Missugune oleks kaitseliidu organisatsiooni peaülesanne: kas sisemise julgeoleku ja korra alalhoidmine riigis ja abiandmine politseile või sõjaväe reservi ettevalmistamine, et sõjaväele välisvaenlase vastu võitlemisel abiiks olla? Kas on soovitatav praegustes kaitseliidu õigustes ja kohustustes mingisuguseid muudatusi ette võtta? Missugune kaitseliitu astumine oleks soovitatav: kas vabatahtlik või (teatavale kodanikkude liigile) sundlik? Missugune kord oleks kaitseliidu organisatsioonis soovitatav? Palju aega ja missugusel aastaaajal oleks soovitatav ohverdada sõjaväelisele kehalisele kasvatusesele? Kas on kaitseliidu laenuhoiuühisus soovitatav? Missugune vahekord on kaitseliitlastel omavalitsusasutustega? Missugune vaade on valla elanikkudel kaitseliitlaste kohta ja kas ei oleks soovitatav omavalitsusasutustele sundlikuks teha kaitseliitu toetada?

A. Tr.

Leedu kaitseliidu (küttide) organisatsioon.

Nagu teistes uutes riikides, on ka Leedus organisatsioon, kes riigi sisemise julgeoleku ja kodanikkude kaitse eest hoolitseb. Leedus ei nimetata teda aga mitte kaitse-, vaid küttide liiduks. Viimane on kodanikkude organisatsioon, kes riigi julgeoleku ja demokraatlise korra eest valvel seisab. Küttide liidu tegevus ulatab üle terve Leedu. Keskühing asub Kovnos. Liidu eesmärgiks on riigikaitse kindlustamine ja suurendamine. Eesmärgi kättesaamiseks on liidu põhikirja üles võetud järgmised ülesanded: arendada kodanikkude moraalselt tunnet, kodanlist iseteadvust ja isamaa armastust, edendada kodanikkude arusaamist, osavust, tähelepanu ja ter vist; kodanikke juba lapsepõlvest tutvustada sõjaliste teadmistega ja õpetada ümber käima

igasuguste sõjariistadega; tutvustada reaõppusega, kaitsekorra määrustega, lahingukorraga, et sel teel noortele sunduslikku väetenistust kergendada.

Et jõudsamini eesmärgile jõuda, laotab küttide liit rahva hulgas vastava sisuga kirjandustlaiali, korraldab küttidele ja laiematele rahvahulkadele kursusi, ettelugemisi jne. Iseäranis suurt agarust näitab liit alkoholi vastu võitlemisel. Sõja ajal on küttide liit sõjaväele abiks transpordis, sanitaar- ning luure alal, valvab sõjaväe seljataguse ja ühendusabinõude järele, organiseerib sildade, raudteede, telegraafi jne. kaitset, hoolitseb haavatute eest ja aitab sõjas langenute perekondi. Liidu töö sünnib sõjamineisteriumi eeskirjade järele.

A. Tr.

Kroonika.

— 27. sept. avati A m b l a s langenud sõdurite ausammas, millest peale sisemin. hra K. Einbundi ja rkl. hra J. Tõnissoni kaitseliidu peastaap oma esitaja riigisekr. abi hra R. Ööveli kaudu osa võttis. Öhtul korraldati kohalikus tuletõrjujateseltsi saalis piduõhtu segaeeskavaga. Pidukõne pidas rkl. J. Tõnisson.

— 27. sept. korraldas Narva maleva Eesti seltsi saalis näitemüügi, mis väga hästi korda läks. Rahvast oli murruna. Kõneles K. L. peastaabi esitajana prop. peal. V. Neggo. Näitemüügi heaks kordaminekuks olid suurt tööd teinud ja palju vaeva näinud rkl. Luur ühes abi-kaasaga ja Narva naiskaitseliitlased.

— 3. okt. korraldas Tallinna-Sadama malevk. Estonia kontsertsaalis kaitseliidu peo ühes loteriiga. Päevakohase kõnega esines kaitseliidu ülem kol. J. Roska.

— 4. okt. oli Suure-Jaanis vabadsõjas langenud kangelaste mälestusmärgi nurgakivi panemine ja kaitseliitlaste vannutamine ja paraad. Kaitseliidu peastaabi esitajana esines tuumaka kõnega adv. A. Susi. Öhtul korraldati tuletõrjujate seltsi ruumis kontsert ja piduõhtu. Kogu pidustuste kestel ja eriti just vannutamisel valitses kokkukogunud suure rahvahulga keskel ülendatud meeoleolu ja otse silmnähtav rahvusliku meelsuse ja isamaalsuse tõus.

— 27. sept. korraldas Narva maleva „Ilmarise“ ruumes suurema näitemüügi, millest üldse üle 180.000 marga sisse tuli.

— 27. sept. oli Hiiu-Kõrgesaare kaitseliitlaste vannutamine ühes paraadi ja piduõhtuga. Vannutamise sündis

Reigi kirikus. Rahvast oli haruldaselt rohkesti selleks päevaks kokku kogunud. Paraadist võttis osa üle 60 kaitseliitlase ühes jalgrattameeskonnaga. Paraad jättis kõigile hea mulje. Peale selle oli Kõrgesaare mõisas piduõhtu kaitseliidu heaks. Pidust osavõtmise oli elav.

— Pornuse vallanõukogu otsustas omal viimasel koosolekul valitsuse poole palvega pöörata, et sõjaringkonnakohtu otsuse põhjal mahalastud 1. detsembri mässu tegelase Velt'i asunikukrunt lähemal ajal ära tükeldataks ja endistele mõisatööliste välja jagataks.

— Neil päevil vangistati Vilnos Valge Vene kommunistlike partei keskkomitee esimees, kes oli salaja üle piiri tulnud, et organiseerida Vilno piirkonnas rahutusi.

— Liibavi ringkonnakohtus oli harutusel suurem Vindavi kommunistide protsess. 29. sept. kuulutas kohus otsuse, millega 7 kommunisti viieks ja 1 kolmeks aastaks sunnitööle mõisteti.

— 4. oktoobril s. a. oli Karksi-Nuias kaitseliidu pidupäev. Selleks päevaks olid Karksi ilmunud: siseminister S. Einbund, rkl. õpetaja Lattik, Pärnumaa maleva ja kaitseliidu staabi esitajad. Kell 2 p. l. oli Karksi-Nuia turuplatsil kaitseliidu paraad, mille vastu võttis sisemin. K. Einbund. Paraadist võtsid osa umbes 200 jala- ja ratsakaitseliitlast. Peale paraadi oli karskuseltsi „Ivakivi“ saalis kõnekoosolek, kus kõneles siseminister K. Einbund. Kell 4 p. l. mindi rongikäigus Karksi kirikusse, kus oli kaitseliitlaste vannutamise. Öhtul oli „Ivakivi“ seltsimajas kaitseliidu pidu.

Kuidas peab kaitseliitlane oma püssi puhastama?

Kapt. L.

Ainult korralikult puhastatud püss täidab ta peale pandud ülesannet. Seevastu muutub aga hooletult puhastatud püss lühikese aja jooksul koguni lahinguvõimeetuks. Seepärast toome allpool mõned näpunäited, kuidas püssi korralikult peab puhastama:

Püssi peab puhastama otsekohe pärast laskmist. Pärast laskmist tuleb alles soe püssiraud kohe määrdega sisse määrida; pärast seda keeratagu niipalju puhast puuvilla, linast nartsu või takku nühis ümber, et see ühes tropiga kaunis tihedalt rauaõõna läheb ja lükatagu nüüd nühis vardaga läbi raua. Läbitulnud troppi ei tohi uuesti tagasi tõmmata, vaid peab raua tagant otsast väljatulnud tropi nühis ümbert ära võtma ja eespoolt jälle uue panema. Nõnda tuleb toimetada 3—4 korda; siis võib juba järgmised tropid rauaõõnas edasi-tagasi nühkida. See edasi-tagasi nühkimine rauaõõnas peab sündima pikaldaselt, et tropp käiks vindikäigus ja tooks mustuse vindi sügavusest välja, vastasel korral, kui kiiresti vardaga nühkida, ei jõua end nühis või varras vindi käigu järele keerata ja tropp libiseks üle vindi, jättes vindi joone mustaks. Kui nii on toimetatud, kuni tropp pärast õõna pühkimist puhtana välja tuleb, siis määritaguga püssiõõn kergelt määrdega sisse.

Padrunipesa puhastamine sünnib tagant varda või puupulgaga, mille pea silmast takud või kaltsud läbi on pistetud. Pärast puhastamist on metalli sisse tunginud gaasiosade välja tõrjumiseks soovitav umbes 4 liitrit keeva vett läbi raua õõna lasta. Läbilastavasse vette segatagu pisut pesusoodat — umbes 10 gr. ühe ämbri vee peale. Vee läbilaskmise järele tuleb õõs hästi ära kuivatada ja kergelt sisse määrida. Kui järgmisel päeval laskmist ette ei ole näha, siis tuleb teisel päeval rauaõõs tingimata veel kord puhtaks nühkida, sest rauasse tunginud gaasiosakesed imuvad sealt aegapidi välja, raud muutub mustaks ja võib kergesti roostesse minna. Kõik teised püssiosad pühitagu puhta lapiga puhtaks ja määritaguga kergelt sisse. Pilud ja uurded puhastatagu vasest pulgakeseaga.

Kui püssi mõne välimise osa peale rooste on tekkinud, siis määritaguga roostes koht sisse ja nühitagu lapi või puupulgaga rooste maha.

Püssi puhastamise juures on kõvasti keelatud tarvitada teravaid abinõusid või materjaale, mis metalli peal kriimustusi võiksid tekitada.

Ka pärast väliseid õppusi, kus püss tolmu või märga on saanud, tuleb ta otsekohe eelpoolkirjeldatud viisil ära puhastada.

Kui püss ühest temperatuurist teise viiakse, näit. väljast külma käest sooja tuppa, siis peab

Äravõitmatu takistus.

K o m m u n i s t: „Heameelega võtaks selle Eesti taadi talu üle ja asuks sinna elama, kui ainult seda kaitseliitlast teel ees ei oleks!“

püssi pisut seista laskma, kuni ta teda ümbritseva temperatuuriga kohaneb, ja siis alles ta üle kuivatama ja sisse määrima.

Püssiõõna puhastamisel peab raudal õõnakaitse peal olema; kui õõnakaitse puudub, tuleb erilist tähelepanu juhtida sellele, et varras oleks sirge; vastasel korral käib varras vastu raua suudmet, kulutab raua kaliibri suudmest suureks, mis halvavalt lasketagajärgede peale mõjub. Samuti on keelatud ilma nühiseta vardaga püssi puhastada, sest muidu võib terasvarda terav ots rauaõõnale kriimustusi teha; varda terav ots võib ka taku- või nartsutropist läbi tungida, tropi vastu püssiõõna seina laiali suruda ja varras võib sisse kinni jääda.

Ametlik osa.

Ringkiri.

Kõikidele malevate pealikutele.

Posti-telegraafi-telefoni peavalitsuse poolt teatatakse, et telefoni sisseeadmine kaitseliitlastele eesõigustatud järjekorras on võimalik ainult korral, kui tellimised kaitseliidu asutuste poolt sisse antakse. Soovib kaitseliidu asutus, et temale alluvale kaitseliitlasele telefon sisse seatakse, siis tuleb sellest vastavale telefonivõrgule teatada. Sarnased ühendused luuakse riigiasutuste järjekorras.

J. Vende.
Kol.-leitn.

Kaitseliidu staabi ülema k. t.

Male.

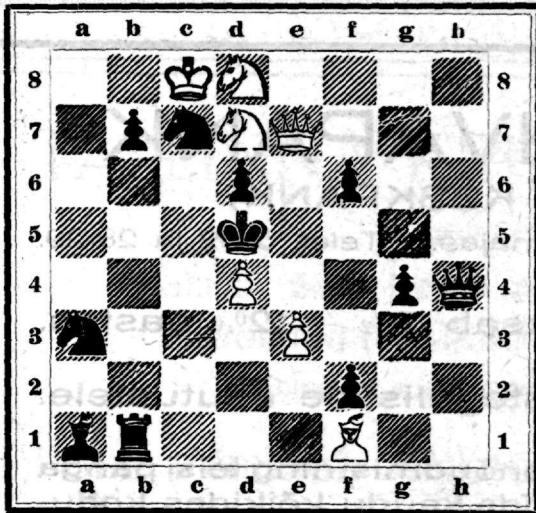
Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 1.

Kokku seadnud M. Roshdestwenski (Tallinnas).

„Kaitse Kodu!“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: K c8, L e7, O f1, R d7 ja d8, E d4 ja e3.

Mustad: K d5, L h4, W b1, O a1, R a3 ja c7 E b7, d6, f2, f6 ja g4.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Märkus: E = ettur = sõdur.

Ülaltoodud ülesande autor sai „Ronga“ poolt juunikuul s. a. korraldatud probleemivõistluses II ja III auhinna.

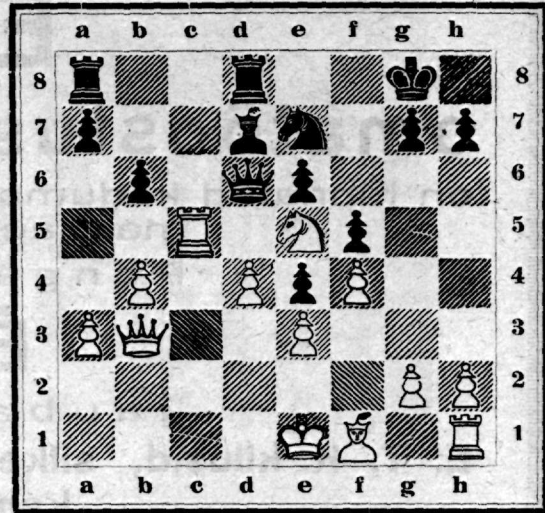
Lahendused ja lahendajate nimed avaldatakse iga kord kolme nädala järele.

Lõpumäng nr. 1.

Debreszini rahvusvahelisel meisterturniiril augustikuul s. a. mängitud partiist.

Valged: Dr. Nagy. Mustad: Przepiorka.

Mustad.

Valged.

Valged: K e1, L b3. W c5 ja h1, O f1, R e5, E a3, b4, d4, e3, f4, g2 ja h2.

Mustad: K g8, L d6, W a8 ja d8, O d7, R e7, E a7, b6, e4, e6, f5, g7 ja h7.

Järg oli:

20. O f1-c4!!

b6: c5,

21. d4: c5!

L d6-d2+!

Kui 21... L d6-c7 (ehk b8), siis järgneb 22. O c4: e6+, O d7: e6, 23. L b3: e6+, K g8-h8, 24. R e5-f7 ja matt kolme sammuga, ehk kui 22... K g8-h8, 23. O e6: d7 jne.

22. K e1: d2.

O d7-a4+

33. K d2-e2,

O a4: b3,

24. O c4: b3,

R e7-d5,

25. Wh1-c1,

R d5-c7,

26. O b3-c4,

a7-a6,

27. a3-a4,

K g8-f8,

28. b4-b5,

a6: b5,

29. a4: b5,

W a8-a4,

30. b5-b6,

R c7-d5

31. R e5-c6,

W d8-d7,

32. R c6-e5,

W d7-d8,

33. O c4: d5

W d8: d5,

34. b3-b7.

Mustad andsid alla.

Tähelepanemiseks!
kõigile sõjaväelastele ja
kaitseliitlastele!!

Jaan Ant'i

vormimütsitööstus
S. Roosikrantsi tän. nr. 16.
Tallinnas,

soovitab sõjaväe, kaitseliidu ja
kooliõpilaste vormimütse. Samuti
ka igasugu teisi mütse ja kübaraid.
Malevkondatele suur hinnalandus.
Austusega Jaan Ant'i vormimütsti-
tööstus S. Roosikrantsi t. 16, Tallinnas.

ETK

omatööstuse saadused

on hinnatud kodumaa näitustel kõige kõrgemate auhindadega.

Pange tähele

ETK

kaubamärki!

E. T. K. kilusid, silke, sprotte, kohvi, veine, kamajahu

saab kõigist tarvitajateühingutest.

Pealadu E. T. K., Tallinn.

EESTI RAHVAPANK

(ÜHISTEGELINE KESKPANK)

Tallinnas, S. Karja t. 19, omas majas. Telef. 2-02 ja 28-29.

Võtab raha hoiule ja maksab 7¹/₂ — 12% aastas.

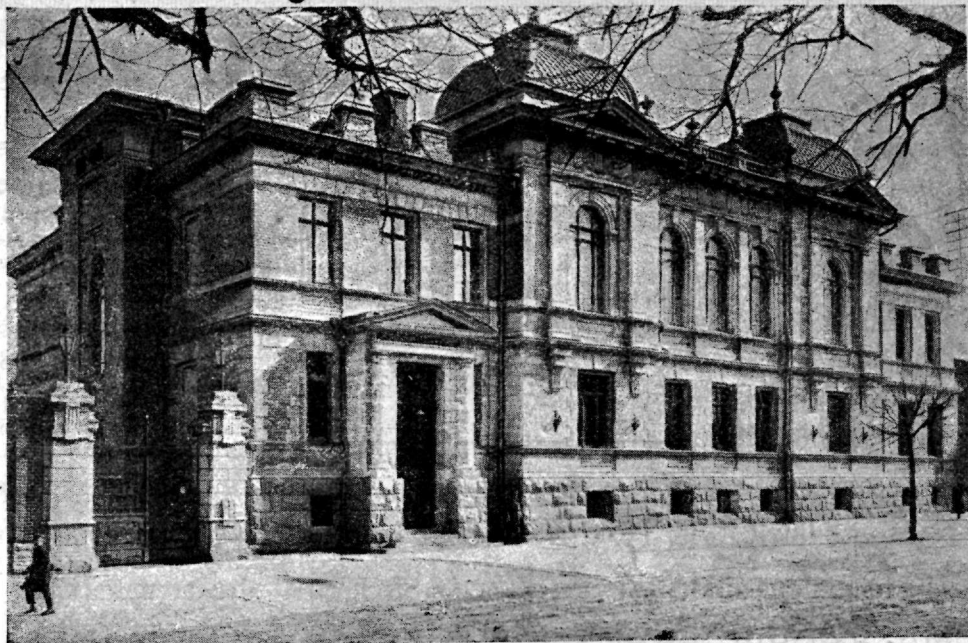
Annab laenusid välja ühistegeliste asutustele.

Toimetab rahasaatmisi ja sissenõudmisi ning teisi panga toimetusi oma korrespondentide kaudu kõikides kodumaa linnades ja alevites.

Korraldab riikliste laenude andmist asunikkuudele ja kalameestele.

Arvete seis 1. aug. 1925. a. Mk. 275.000.000. —

Juhatus.

TALLINN. **EESTI PANK** TALLINN.
 OSAKONNAD KÕIGIS MAAKONNALINNADES.
 TOIMETAB IGASUGUSEID PANGAOPERATSIOONE.

TALLINNA KREDIIT PANK, A/S.

Asutatud 1907. aastal.

Tallinn, Suur Karja uul. nr. 23, omas majas.

Osakonnad HAAPSALUS, NARVAS ja NÕMMEL.

Telegrammi aadress: KREDITBANK.

Pank toimetab kõiksugu panga operatsioone
 sise- ja väljamaal.

Hoiusummade eest maksetakse 7½—12%.

Korrespondendid kõigis maakonnalinnades ja lähisamates
 alevites.

Kõnetraadid: juhatus 12-49, kontor: 4-36, 5-47, 19-64.

ARI SILT.

SINGER

õmblusmasinad,
õmblusmasinate elektrimootorid,
Singer õmbluslambid, elektri
tiib-ventilaatorid.

MUUK KA JÄRELMAKSUGA.

Ostjatele õpetatakse maksuta kunst-väljaõblemist.
OMA VABRIKU KAUPLUSED KÕIKIDES LINNADES.

Komisjonagendid üle maa.

Täielikum büroomasinate ladu. Ameerika esimeseklassi kirjutusmasinad.

Täielikumad arvemasinad

„Kuhrt“, „Record“, „Original-Odner“ ja isekirjutaja kokku-
arvamismasin „Portable“, paljundusaparaadid „Ellams“.
Numeraatoreid, schapirograafpaelu, kirjutusmasina linte,
sõepaberit j. n. e. suures väljavalikus saadaval

Vd. Loun & Schitikov,

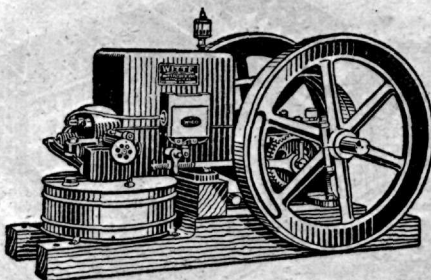
Tallinn, Niguliste t. 18. Kõnetr. 13-37.

Meie masinate ostjatele!

Soovitame ikka ja alati, kui esimeste väljamaa erifirmade peaesitus, oma rikkalikust ladust prima masinaid karanteeritult, võimalikult odavate hindadega ja maksutingimistega.

Lokomobiilid ja peksu-
masinad R. Wolf, Magde-
burg-Buckau ja Rich. Gar-
rett & Son-Leiston. —

Mootorid ja peksu-
masinad Massey Harris, Witte,
Drott, Deutz, Gloria ja Wei-
pert-Heilbronn (viimastest
on mitmed tuhanded Eesti-
maal töötamas). —

Tuulamis- ja sorteeri-
mismasinad paljudelt
kodu- ja väljamaa tööstus-
telt. —

Tööstusmasinad iga
tööstuse jaoks. —

Sahku, originaal „Heili-
genbeil“ ja „Tegur“ ja
teised. —

Oma töökodadest oma tööstuse saadusi: vedruäkkeid, heinamaa-äkkeid ja sahaninasid.

Alaline väljapanek kõikidest masinatest on uues suures väljapanekutesaalis

Väike Tartu maantee nr. 9.

Kaubandus-tööstuse aktsiaselts

W. SCHNEIDER & Ko.

Tallinnas,
Estoonia-puistee 19.

Tartus,
Raatuse tän. nr. 13.

Kuulsamaid **Inglise** CLAYTON & SHUTTLEWORTH'i vabrikute isesõitjaid ja hobustega veetavaid

REHEPEKSUGÄRNITUURE

kõigis suurustes, CLAYTONI vähemaid, eriti traktoritega ja mootoritega koostöötamiseks ehitatud rehepeksumasinaid, CLAYTONI aurulokomobiile ja naftamootore igas suuruses, FORDSON traktore kui ka nendest paremaid ja tugevama ehitusega Itaalia FIAT traktore kõigi juurekuuluvate põllutööriistadega.

AUTOMOBILE

sõidu, veo ja omnibusside jaoks igas suuruses parematest Euroopa ja Ameerika vabrikutest. Igasuguseid

KEEMIAINEID

kodumaa tiku-, küünla-, naha- ja teistele vabrikutele peab alaliselt ladus ja müüb võistlemata hindadega

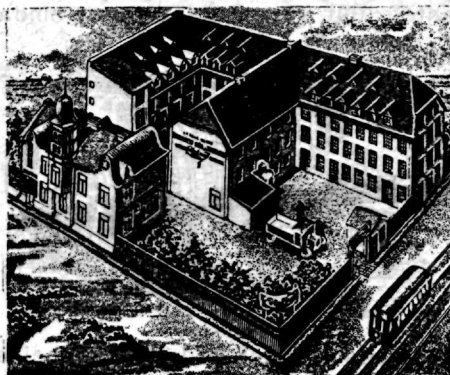
HANS VINNAL,

TALLINN, SUUR TATARI TÄNAV NR. 1, kõnetraat: 3-42, 3-72.

Ühendatud Saapa- ja Nahavabrikud, A.-S

Tallinn.

Nahavabrik „Sakala“ Rakveres.

Saapavabrik „Estoking“ Tallinnas.

Nahavabrik „Eestima“ Tallinnas.

Kaitse

Estoking
Tallinn

märk.

soovitab oma saapavabr. „ESTOKING“ jalanõusid, missugused on väljaspool võistlust oma nägususe, vastupidavuse kui ka hinna poolest

A.-S.

Balti Puuvilla- ja Sindi
Kalevivabrikute

ladu Tallinnas, Suur Karja tänav nr. 13.

Kõnetraadid: Juhatus — 24-66. Üldine — 2-41. Kalevi-jaoskond — 31-02.

Arveosakond — 31-58.

Igasuõu pleekimata puuvillariide müük, nagu: bjas, sarõe, miikal, barhi, marlid, lõimed ja vatt kui ka lina- ja purjeriie.

Samuti müüb ladu ka oma vabrikus õmbertõõtatud (pleegitud) mitmesuõguses headuses pesuriie ja rikkalikus mustrite väljavalikus igaseltsi blusi- ja kleidiriideid kui ka satõáni, põlleriideid ja pearõõtikuid.

Kaleviosaõonnas suure väljavalikus igaseltsi villast riie, odavamast ja kõige kallimat, samuti ka villaseid tekkisiid ja suurõõtikuid.

Peale selle EESTI NIIDIMANUFAKTUURI ÕMBLUSNIITI kõigeõõ numbristes.

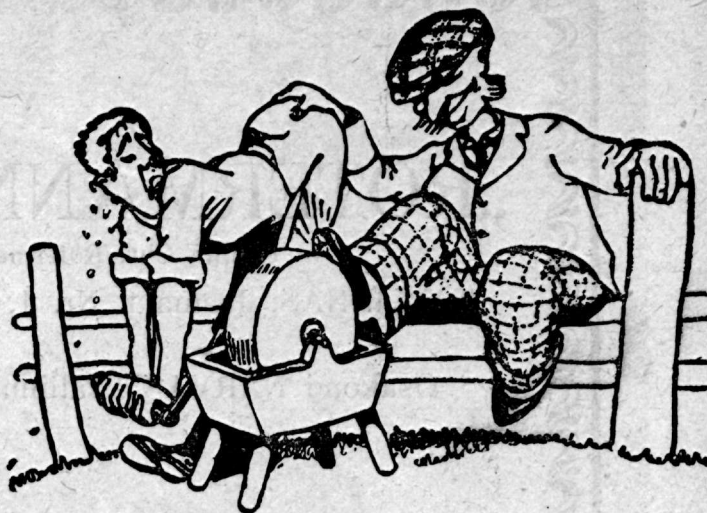
Müük ainult suureõõ arvul.

Müük ainult suureõõ arvul.

MICHELIN

Auto- ja jalgratta-
kummid
O.ü. Tarmo, Tallinn,
Narva mnt. 6.

Ei saa jagu!

UNION →

Tallinna Eesti Majandusühisusest

Tallinnas, Estonia puiestee 21, kõnetraat 85,
abikauplus: Suurel Pärnu maanteel 21,
ostavad põllumehed kõige kasulikumalt:

igasugu kunstväetisaineid,
loomajõutoitu, vesikivi
valamisematerjaali,
masinaõli, masinarihmu,
raudu, naelu jne.
Atru, äkkeid,
külvimasinaid,
rohu- ning viljaniitjaid,
rehepeksugarnituure,
mootorid kõige pare-
matest vabrikutest.

Täielik ladu igasuguseid põllumasinade tagavaraosaid

Esitame kõige kuulsamaid koorelahutajaid
ja piimataltitusmasinaid

ALFA — ASTRA

Alati ladus igasugused
piimaveokannud.

Valmistame asjatundlikult piimatalti-
tuste plaane ja eelarveid.

PHILIPS

0502

Valgustus

„PHILIPS“

lambi läbi ei tohi
puududa mitte
üheski majas.

Ainuesitajad:

A. KAPSI & Ko

Tallinnas, Harju t. 46.
Tartus, Suurturg 18.

A/S
„ROTERMANN'I TEHASED“

endine Chr. Rotermann (asut. 1829. a.)

TALLINNAS, Jaama t. Nr. 1, telef. Nr. 34-01, 34-02,
34-03, 34-04, 34-05.

Osakond NARVAS: Tallinna tän. Nr. 7, telef. Nr. 64.

Esimene ja kõige suurem
moodsam uuema aja tehnika nõuete järele sisse seatud

nisupüüiveski

Eestis.

Rukkijahu ja -püüiveskid. Aurukruubiveski.

Auruleivavabrik.

Oma külmetusmaja.

NISUPÜÜLI, SÕREDAT, POOLSÕREDAT, PEHMET,
MANNAT, RUKKIJAHU, RUKKIPÜÜLI, KRUUPE,
TANGE, KLIISID, LOOMAJAHU.

Kaup tehase templiga ja plommiga varustatud kottides.

Meie poolt oma firma kestvusest alates
iialgi ma isi sisse veetud ega ostetud ei
ole, samuti ei ole ma isi meie veskites
ümber töötatud, sellepärast on meie kaubad
ilma mingisuguse juureseguta ja
ilma kunstliku pleekimiseta.